

Suomen Turku

ABO VAR STAD

N:o 1 — 1968 JULKAISIJA - UUSIVARE: TURKU-SEURA, ABO SAMFUNDET r.y.

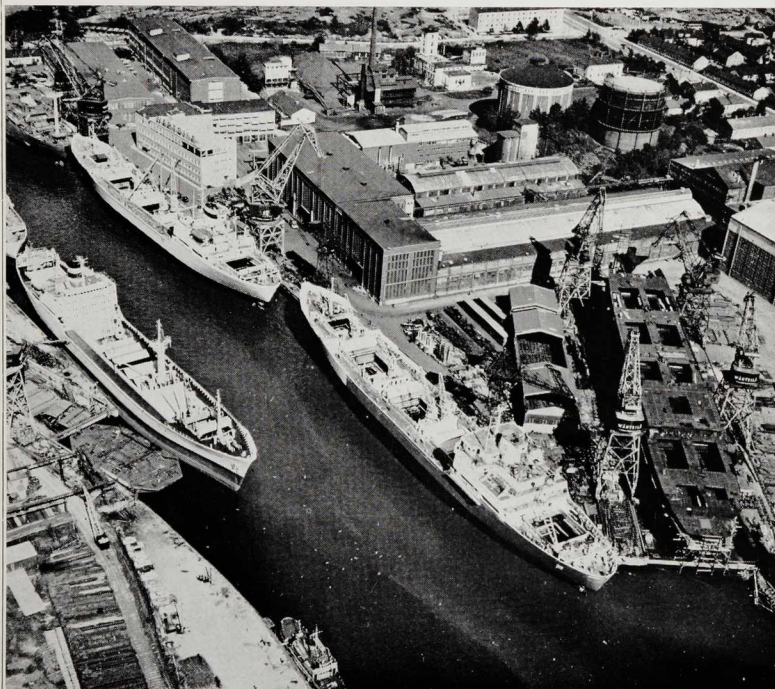
1:75

51996

WÄRTSILÄ

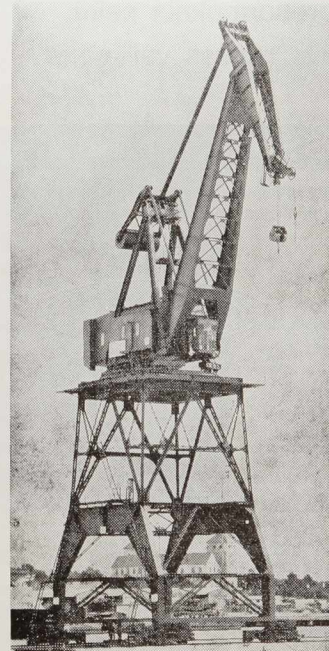
TURUN TELAKKA

WÄRTSILÄ
ÅBOVARVET

VALMET

kun puhutaan satamatekniikasta

Kuten tiedätte, merkitsee nimi VALMET satamatekniikassa taloudellisuutta, korkeaa teknillistä laatua ja luotettavaa työtä.

Satamanosturit, jotka tunnetaan hyvin Turunkin satamassa, edustavat vain vähäistä osaa VALMET-tuotannosta. Laiturinosturit, uivat nosturit, siltanosturit ja containerit kuuluvat myös VALMET-satamatekniikkaan. Siihen kuuluu luonnollisesti myös laivanrakennus- ja korjaus.

VALMET on kansainvälisesti tunnettu laiva- ja satama-alalla. Sentähden kannattaa aina tällaisissa hankinnoissa kääntyä VALMETin puoleen.

VALMET

PANSION TEHDAS

TURKU 15

Ilmaiseeko iho ikämme?

A-vitamiinin puute aiheuttaa ihon kuivumista. Ilmestyy ryppyjä, iho hilseilee otsalla, nenänvarressa ja poskipäissä. Myös hilseily päänahassa lisääntyy. Kotilääkärin AE-tabletit ehkäisevät näitä ennenaikaisia vanhenemisoireita.

KOTILÄÄKÄRIN
AE-tabletit
IHON JA HIUSTEN
TERVEYDEKSI

Lääke Oy

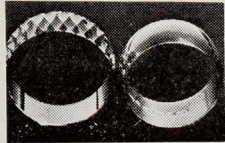

Valitkaa pankki,
jonka toiminnassa
luottamuksella
on vankat perinteet!

YHDYSPANKKI

luottamuspankki

KIHLOJA - KORUJA -

vihki- ja korusormuksia sekä
rannerenkaita runsas valikoima

Myös

KODIN KELLOJA

runsaat valikoimat

OMEGA TISSOT LEIJONA

Nämä maailmankuulut sveitsiläiset kellomerkit aina
viimeisiä uutuuksia myöten ovat nyt valittavissanne.

**TEPPO
LAMPI**

Puutorin varrella
Sibeliuksenkatu 2

Kauppatorin varrella
Kauppiaskatu 9

TYÖTÄ TURKULAISTEN KOTIEN HYVÄKSI

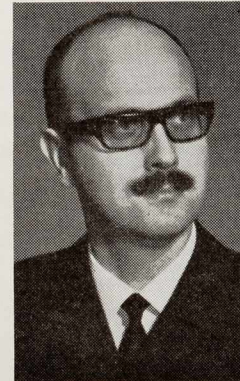
Kymmenettuhannet turkulaiset ovat antaneet raha-asiansa Turun Työväen
Säästöpankin hoidettaviksi. Kymmenettuhannet turkulaiset ovat myöskin
saaneet säästöpankkimme tuen taloudellisissa pyrkimyksissään. Oman
kotipaikkakuntamme talouselämän tukeminen on ensiarvoinen tehtävämme.

TURUN TYÖVÄEN SÄÄSTÖPANKKI

Suomen Turku
ÅBO, VÅR STAD

N:o 1 - 1968

*Turun kaupungin tiedotuspäällikkö
P. Valtakari.*

PERTTI VALTAKARI:

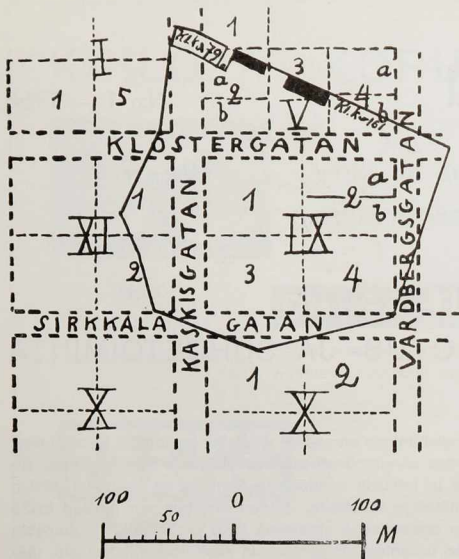
TIEDOTUS- JA SUHDETOIMINTA

Kaupungistuminen on saanut yhteiskunnastamme lujan otteen. Se aiheuttaa elinympäristössämme yhä kiihtyvää käymistä, tiivistymistä ja jatkuvia muutoksia. Samalla se asettaa myöskin uusia tehtäviä ja tavoitteita. Niiden oivaltaminen ajoissa estää meitä niin sosiaalisena yhteisönä kuin yksilöinäkin joutumasta tapahtuvan urbanisoitumisprosessin kuohuihin, litistymästä, jäämästä jälkeen omasta ajastamme. Kaikissa ihmistä palvelemaan tarkoitetuissa organisaatioissa, myöskin kunnallisissa, on oleellisen sijan saanut tiedotus- ja suhde-toiminta. Tiedotus- ja suhde-toiminnan piiriin kuuluvat tehtävät voidaan tarkemmin määritellä vain kunkin organisation yksilöllisen luonteen mukaan. Yleisenä piirteenä korostaisin kuitenkin sitä, että tämän toiminnan eri nimikkeillä kulkevia paralleelleja ei saa erottaa toisistaan, sillä ne ovat saman mitalin kaksi eri puolta, jotka täydentävät toisiaan. Yhdessä ne antavat tuolle tiedotus- ja suhde-toiminnaksi kutsutulle elimelliselle kokonaisuudelle sisällön, tarkoituksen ja muotojen moninaisuuden. Tiedotus- ja suhde-toiminta ei kunnallisessa yhteisössä ole ensisijaisesti kauppaa, vaan se informoi, oikaisee vääriä ja puutteellisia käsityksiä ja pyrkii antamaan kunnasta mahdollisimman miellyttävän ja edullisen kuvan sekä kuntalaisille että ulkopuolisille.

SUOMEN
TURKU

ÅBO,
VÅR STAD

Päätoimittaja - Chefredaktör: Erkki Vuori, puh. - tel. 19 575
Toimitussihteeri - Redaktionssekreterare: Heimo Kallio, puh. - tel. 16 211
Ilmoitus-päälikkö - Annonschef: Paavo Suominen, puh. - tel. 11 859
Taloudenhoitaja - Ekonomishef: Risto Laine, puh. - tel. 65 761
Levikkipäälikkö - Distributionschef: Niilo Pihlanto, puh. - tel. 334 410
Toimituskunta - Redaktionsråd: Tarja Flemming, C. J. Gardberg, Olli Kestilä, Eino Lehtinen, Eero Numerla, Toivo T. Rinne, Arvo Suominen, Ole Torvalds
Toimitus - Redaktion: Yliopistonk. - Universitetstg. 29 a, puh. - tel. 16 211

LUOSTARIN-KORTTELI, LYYPEKINMÄKI JA SURUTOIN

C. J. GARDBERG

Kun Surutoin-niminen puutarha sijoitetaan nykyiselle kartalle voidaan havaita, että se ulottui säilyneistä rakennuksista aina Sirkkäläkadun tuonpuoleiseen reunaan saakka. — Stante Dahlströmin mukaan

Kun katselemme Turun vanhimpia karttoja, vaikuttaa siltä, että Kaskenmäen laella sijaitseva seutu oli kauan aivan asutuksen laidassa, ehkä osittain sen ulkopuolellakin. Kuitenkin liittyy tähän alueeseen erilaisia muistoja monelta vuosisadalta.

Jos aloitamme aivan kaupunkimme alkua ajoilta, voimme todeta, että tällä paikalla rakennettiin ilmeisesti jo 1200-luvulta siitä huolimatta, että sen ajan asutus oli keskittynyt tuomiokirkon ympäristöön. Täällä sijaitsi nimittäin dominiikanien luostari, Pyhän Olavin luostari, joka perustettiin vuonna 1249 ja joka myöhemmin, keskiajan kuluessa, laajeni, niin että sille kuuluivat nykyisen Kaskenmäen kummallakin puolella sijaitsevat korttelit. Luostarin rakennukset olivat maan rinteessä, mutta itse alue ulottui ylempään. Siihen viittaa sekin seikka, että Vartiourenkatu 1:n pihalta sekä Luostarin-kadun ja Vartiourenkadun risteyksestä on löydetty keskiaikaisia hautoja. Joskaan vanhimmissa kirjoissa ei ole mitään merkintöjä tämän alueen käytöstä, lienee niin, että luostarin hautausmaa sijaitsi juuri sillä paikalla, muurattujen rakennus-

ten takana. Siellä levännevät vieläkin ne kerjäläismunkit, jotka viisi-, kuusi- ja seitsemäsataa vuotta sitten kuuluivat kaupunkimme jokapäiväiseen katukuvaan.

Luostari lakkautettiin 1540-luvulla, rakennukset purettiin ja niistä saatuja tiiliä kuljetettiin Turun linnaan ja Kastelholmaan. Viimeistään siihen aikaan oli tälle paikalle kuitenkin jo tullut muitakin asukkaita. Joskin yleensä vielä myöhemminkin puhuttiin Luostarin-korttelista ja Luostarinmäestä, kun tarkoitettiin tässä seutua, esiintyi näiden nimien rinnalla keskiajan jälkeen myöskin toinen nimi, nimittäin "Lyypekinmäki". Esimerkiksi värmlantilainen ylioppilas Petrus Gyllenius, joka opiskeli Turussa 1640. ja 1650-luvulla, mainitsee päiväkirjassaan, että on olemassa kaupungissa, jonka nimi oli "Lyybeck", ja muista lähteistä saamme tietää, että tämä sijaitsi nykyisen Kaskenmäen yläosassa. Nimi on varmasti peräisin keskiajalta, ja se kuvastaa sitä yhteyttä, mikä koke keskiajan vallitsi Lyypekin ja Turun välillä. Tiedämmehän, että saksalaiset hanskakauppiat toivat kaupunkikasitteen Turkuun 1200-luvun lopulla, ja

että koko kaupungin asemakaavoihin, toreineen ja raatihuoneineen rakennettiin Saksan itämerenkaupungeista saatujen esikuvien mukaan. Tärkein näistä kaupungeista oli Lyypekki, Hansaliiton johtaja, jossa keskiajan lopulla oli 23 000 asukasta ja noin 1500 laivaa. Tiedetään, että saksalaisia kauppiaita jäi tänne asumaan, ja ehkä he ovat muodostaneet oman kaupungin-osan luostarin läheisyyteen. Nimi säilyi kaupungissa, ja vielä 1700-luvun turkulaiset puhuivat Lyypekinmäestä.

Siihen aikaan, 1700-luvulla, muutui asutuksen luonne kuitenkin vähitellen. Luostarin muureista otettiin edelleen rakennuskiiviä ja sen mitä ei ihmisiksi hävittänyt, hämäsä kaupungissa, jonka nimi oli "Lyybeck", ja muista lähteistä saamme tietää, että tämä sijaitsi nykyisen Kaskenmäen yläosassa. Nimi on varmasti peräisin keskiajalta, ja se kuvastaa sitä yhteyttä, mikä koke keskiajan vallitsi Lyypekin ja Turun välillä. Tiedämmehän, että saksalaiset hanskakauppiat toivat kaupunkikasitteen Turkuun 1200-luvun lopulla, ja

tiedemies, professori Johan Gadolin osti mainitut pellot vuonna 1794. Johan Gadolin oli Turun vanhan akatemian mielenkiintoisimpia henkilöitä, ja tieteellisessä maailmassa hänen nimensä kantautui huomattavasti pitemmälle kuin esimerkiksi Forthanin. Per Kalmiin ja G. G. af Hallströmin ohella Gadolin oli niitä Turun akatemiasia toimineita tiedemiehiä, jotka saavuttivat kansainvälisen maineen, ja vielä tänään Gadolinin nimi elää maailman kemistipiireissä; onhan yksi perusaineista ristitty "gadoliniumiksi" tämän mainehikkään professorin kunniaksi. Gadolin, joka syntyi Turussa vuonna 1760 ja jonka sitä oli professori, sittemmin piispa Jacob Gadolin, sai jo 25-vuotiaana kemian ylimääräisen professorin viran. Hän jatkoi samanaikaisesti opintojaan, ja ulkomaanmatkoillaan hänellä oli tilaisuus tavata sen ajan etevimpiä tiedemiehiä. Vuonna 1789 hän sai oikeuden tulla opettajansa P. A. Gadolin seuraajaksi, ja vuonna 1798 hänestä tuli tämän oppituolin vakinaainen haltija. Neljä vuotta aikaisemmin hän oli solminut avioliiton kauppiantytär Hedvig Magdalena Thilemanin kanssa, ja appipuoleltaan, asessori Algot Björkbornilta, hän sai lahjaksi talon nro 44 Luostarin-korttelissa, talon, joka sijaitsi joen rannalla nykyisen Auran sillan läheisyydessä. Tässä talossa hän asui siihen saakka, kunnes talo tuhoutui Turun palossa vuonna 1827.

Ei ole tiedossa, mikä oli synyn siihen, että Gadolin vuonna 1794 osti yllämainitut ns. Alléenin pellot. Kenties hänen tarkoituksenaan oli viljellä täällä sellaisia kasveja, joita hän tarvitsi teollisuuslaitoksiansa; hän nimittäin omisti sekä viinapolttimoon että tupakkatehtaan, ja hänen viinansa oli kaupungin parhaan maineessa. Eräät merkit viittaavat kuitenkin siihen, että Gadolin tähtäsi kauppamäen. Voidaan kysyä, eikö Gadolin tässäkin tapauksessa osoittanut aikansa lapsiksi; puutarha johtaa ajatuksen niihin pieniin herkaskartanoihin – ruotsiksi malmgård –, joita 1700-luvun keskiväluheilla rakennettiin Tuoholman liepeille. Nämä talot eivät olleet tarkoitettuja asuttaviksi ympäri vuoden. Niitä rakennettiin rakkaat kaupunkilaiset, jotka halusivat paeta maaseudun rauhaan, kun ilma kaupungin vanhimman osan korkeiden kivimuurien välissä kävi liian kuumaksi ja tukahduttavaksi. Näiden talojen luonteonomainen piirre oli se, että ne sijaitsivat kaupungin alueella ja että niihin siis pääsi hyvin nopeasti, ne kun olivat vain lyhyen kävelymatkan päässä kotoa.

Tapa rakentaa tällaisia taloja levisi Tuoholmasta myös muille paikkakunnille. Turkuun rakennettiin ensimmäinen jo vuonna 1767, Puolalanneen itärinteellä sijainnut Tureborg (Tuurinlinna). Myöhemmin samalla lailla rakennettiin myös kaupungin etelä- ja keskiosilla. Epäilemättä tähtäsi Gadolininkin puutarha sijoittaa tähän yhteyteen. Tätä tukee mm. se seikka,

että puutarhaan pystytettiin asutavia rakennuksia. Gadolin siis asui talossa, joka sijaitsi Kaskenmäen alla, lähellä nykyistä Auran siltaa. Jos hän käveli mäkeä ylös, hän näki puutarhansa heti maen laella, joten molempien tonttien väliä oli ainoastaan muutama sata metriä. Mutta jos hän alhaalla joen rannalla asui asemakaavotulla alueella, jossa tontit olivat pieniä ja jossa niinmuodoin oli ahdasta, oli hänellä sitä avarammat tilat puutarhassaan. Puutarhan pinta-ala oli suunnilleen kolme hehtaaria jo ennenkuin Gadolin osti sen, ja hän onnistui myöhemmin vielä jonkin verran suurentamaan sitä luostarin alueella. Jos alue siirrettiin nykyiselle kartalle, voidaan havaita, että se ulottui säilyneistä rakennuksista aina Sirkkäläkadun tuonpuoleiseen reunaan saakka. Gadolin teki tarkkaasti työtä puutarhansa hyväksi ja lyhyessä ajassa hänen onnistui muuttaa entiset pellot alueeksi, jossa oli suorat käytävät ja säännölliset kasvimaat. Hän antoi louhia kalliota ja kaivaa kasveja. Tuloksistaan Gadolin sai tunnustusta aikalaistensa taholta, mikä käy ilmi esimerkiksi Forthanin lausunnosta. Myöhemmin Pihlén kertonut, kenties hiukkasen liioitellen, että 500 onnaputa kukki puutarhassa alkukesästä.

Gadolin ei kumminkaan tyytynyt pelkkään puutarhaan. Kaupungin pohjoisessa, sen kadun varrella, jonka itäpää on säilynyt kuuluen nykyiseen Luostarinmäkeen, oli sen ajan karttojen mukaan kolme rakennusta peräkkäin. Yksi niistä, piisin, oli puinen varastorakennus. Kaksi muuta oli kivestä. Pienempi oli mahdollisesti olemassa jo silloin, kun Gadolin osti alueen, ja lienee se ollut asuinrakennus. Se on yhä edelleen jäljellä ja sen voi nähdä Kaskenkatu 6:n pihalla. Se entistettiin jokin aika sitten ja antaa sen vuoksi havainnollisen kuvan talon ulkoasusta Gadolinin aikana.

Mielenkiintoisin on kuitenkin itäisen rakennus, jonka Gadolin rakennutti ja josta tuli hänen laboratorionsa. Tietämämme mukaan tämä tiilirakennus valmistui laboratoriksi vuonna 1798, ja tässä yhteydessä sopii kertoa, että kun rakennusta korjattiin muutama vuosi sitten löydettiin tiilikivi, jossa oli juuri tämä sama vuosiluku, 1798. Tässä rakennuksessa, Suomen ensimmäisessä laboratoriossa, Gadolin suoritti kemiallisia kokeita, ja tänne hän myös yhdessä lankonsa Gustaf Johan Thilemanin kanssa perusti teknillisen tehtaan, joka valmisti kivennäisvettä, maalivärejä ja muita senkaltaisia tuotteita. Laboratorio palveli myös akateemista opetusta, ja kun akatemian vuonna 1805 täytyi luopua tuomiokirkon luona olevista tiloistaan uuden akatemiatalon rakentamiseksi, opetus siirrettiin kokonaan Gadolinin laboratoriossa tapahtuvaksi. Kuuden vuoden ajan ylioppilaiden täytyi kulkea vuren yli vievää kapeaa polkua kuunnellakseen

Gadolinin luentoja ja osallistukseen hänen kokeisiinsa.

Vuosisadan vaihteen tienoilla Gadolinin tieteellinen ura saavutti huipunsa. Vähitellen hänen liiketoimintansa näyttävät huonontuneen, ja vuonna 1811 sattui yllättävä tapaus: Gadolinin kuoli puutarhassa kaikkine rakennuksineen. Apteekkari Henrik Johan Kjerfälttille. Ei tiedetä varmasti, miksi Gadolin otti tämän askeleen, mutta kaikista päätään hän teki päätöksensä äkkiä, sillä vielä ennen myyntiä Gadolin hankki tarvikkeita ja uusia laitteita laboratorioonsa.

Kjerfälttilä halusi monien muiden apteekkarien tavoin perustaa puutarhan lääkekasveja varten, mutta samalla hän yhdessä ystävänsä, kentänkamreeri Pehr Magnus Lewinsonin kanssa avasi puutarhassa huvipuiston, jossa turkulaiset pienestä maksusta saattoivat huvitella eri tavoin. Yritys edusti mekkaalissa oloissa jotakin uutta asiaa, ja se oli sitä merkittävämpi, kun esimerkiksi Kööpenhaminan Tivoli avattiin vasta runsaasti kaksikymmentä vuotta myöhemmin. Huvipuiston nimi oli "Surutoin", ja samanaikaisista lähteistä, mm. Adolf Ivar Arwidssonin kirjeistä saamme tietää, että siellä oli keuhuja, karuselleja, erilaisia pelejä, musiikkia ja paljon muitakin sellaista hauskaa, mikä vieläkin puuttuu tämänpäivän Turusta. Erään pienen paviljongin nimi oli "Mon bijou" ("Jalokiveni"). Ruotsalaisvoittoisesta kaupungista huolimatta oli puiston nimi ruotsinkielisessäkin "Surutoin". Nimessä yhdyttiin kansainväliseen traditioon; Tanskanassahan on kuninkaanlinnan kesälinna nimeltään Sorgenfri, ja sama nimi esiintyy eri kielillä muuallaakin. Tunnetuin esimerkki on Fredrik Suuren Sanssouci Potsdamissa, jossa kuningas kuoli vuonna 1786. Sikäli kuin nimi Surutoin vielä elää turkulaisten muistissa, on synyn siihen ehkä myöskin Topeliuksen Välskärin kertomukset. Kuvitessaan 1700-luvun Turkaa Topelius sijoittaa huomattavan osan tapahtumista "Surutoin"-nimiseen puutarhaan, joka kiertomaksella valmistui vuonna 1771. Itse asiassa puutarha tehtiin viisikymmentä vuotta myöhemmin, mutta vaikka tiedämme tämänkin, voimme hyvin eläytyä Topeliuksen kuvaamiin tunnelmiin.

Huvipuisto ei valitettavasti kannattanut, ja vuonna 1822 tai 1823 se myytiin panimomestari Pehr Daniel Lundbergille. Hänen hallussaan se oli muutaman vuoden, ja lienee niin, että se koki loistokauttaan vuosina 1824, 1825 ja 1826. Mutta syksyllä 1826, panimomestari Lundbergin tehtyä konkurssin, puutarha myytiin pakkohuutokaupalla, ja sen osti yllättäen professori Johan Gadolin, puutarhan perustaja ja ensimmäinen omistaja. Huvipuiston toimintaa ei kuitenkaan enää jatkettu. Ainoastaan nimellä jäi muistoksi seuraaville sukupolville silloisten turkulaisten vietämissä suruttoimista hetkistä.

Synä muutokseen oli kuitenkin myöskin Turun tuhoisa vuonna 1827 sattunut palo. Samoin kuin lähesen

Luostarimäen talot säästyivät myös puutarha rakennuksiineen, mutta kerrotaan, että kaupungisia pakenevat ihmiset tallasivat osan istutuksista maahan. Väliäisesti kuitenkin vuoden 1827 palo merkitsi puutarhankin loppua. Uusi asemakaava, joka vahvistettiin seuraavana vuonna, ei ottanut puutarhaa huomioon, vaan kadut ja korttelit vedettiin alueen halki. Ainoastaan rakennukset saivat jäädä paikoilleen, mutta ne oli jaettava eri tontteihin kuuluviksi. Se, että ne ovat virossa nykyiseen katusuuntaan nähden, muistuttaa jatkuvasti siitä, että nykyisellä asemakaavalla on vain harvoja yhtymäkohtia sen kaupungin kanssa, joka tuhoutui vuonna 1827.

Jos asemakaava ja kaupunkikuvaa muuttuivat Turun palon jälkeen, niin muuttui myöskin elämä kaupungissa. Turun akatemia siirrettiin Helsinkiin, ja sen kanssa siirtyi sinne myöskin Johan Gadolin, joten hänellä ei enää ollut tilaisuutta käyttää edes pienille tonteille jääneitä rakennuksiaan. Kun uusi asemakaava toteutettiin, lunasti kaupunki itselleen sen tontin, jossa Gadolinin kivinen laboratoriorakennus sijaitsi. Jo heti palon jälkeen oli rakennukseen kaupungin toimesta sijoitettu kodittomien muonituskeskus, ja tästä syntyi ajatus, että rakennus muutettaisiin kaupungin köyhäintaloksi. Tällainen päätös tehtiinkin syksyllä 1828, mutta myöhemmin todettiin, että rakennus kuitenkin oli liian pieni, ja uusi köyhäintalo rakennettiin siitä syystä Kaivokadulle, jossa rakennus vieläkin on olemassa Sirkalan kasarmina. Jonkin aikaa tyhjänä seissyt laboratoriorakennus luovutettiin tämän johdosta vuonna 1833 kuumesairaalan käyttöön.

Kuumesairaalana ja synnytyslaitoksena rakennusta tämän jälkeen käytettiin aina vuoteen 1890, siis lähes kuuden vuosikymmenen ajan, ja se oli tällöin kunnallissairaalan suoranainen edeltäjä. Synnytyslaitoksen yhdistäminen kuumesairaalaan tuntuu ehkä nykyaikana oudolta, mutta korkeasta hygienisestä tasosta viittaa se seikka, että vain kaksitoista potilasta kuoli sairaalassa sen olemassaolon aikana.

Vielä senkin jälkeen, kun uusi kunnallissairaala oli valmistunut, säilyi rakennus kaupungin omistuksessa, ja siellä toimi tällä hetkellä kunnallinen lastentarha. Koska rakennus kuitenkin on ollut Suomen ensimmäinen laboratorio, ovat Suomen kemistiseurat ehdottaneet, että siihen sijoitettaisiin kemian kehitystä Suomessa kuvaava museo. Mahdollista on, että rakennus tällöin ainakin hallinnollisesti voidaan liittää Luostarimäen käsityöläismuseoon, sijaisteseen se muutenkin Luostarimäen myöhemmin katkaistun pääkujan varrella.

Kiirakennus talossa Luostarinkata 5 rakennettiin jo vuonna 1798 professori Johan Gadolinin laboratorioriksi. Vuosina 1834–1890 siinä toimi ns. kuumesairaala, kunnallissairaalan edeltäjä. Rakennukseen liitynyt suuri puutarha tuhoutui, kun Engelin vuonna 1828 laatima uusi asemakaava toteutettiin. — Valok. C. J. Gardberg

Kaskukilpailu jatkuu maaliskuun loppuun

Noin 620 turkulaisaiheista kaskua kertyi viime vuoden loppuun mennessä Turku-seuran järjestämässä kaskujen keruukilpailussa. Kaskuja tulisi kuitenkin saada yli kaksi kertaa tämä määrä, jotta voitaisiin suorittaa myöskin valintaa ja karsintaa kaskukirjaa varten. Siihen olisi löydettävä lähes tuhat kelvollista kaskua, sillä onhan meidän päästävä ainakin Tampereen tasolle, kerrottiin lehdellemme Turku-seuran sivustysjaoston taholta.

Tiedetään kuitenkin, että varsin monilla turkulaisilla on vielä varastossaan lukemattomia turkulaisaiheisia kaskuja, joita he eivät syystä tai toisesta ole saaneet paperille. Sen vuoksi Turku-seura päättikin jatkaa kilpailua maaliskuun loppuun asti, niin että "Matti Myöhäisetkin" ehtivät vielä mukaan.

Kuten muistettaneen, tulee kilpailuun lähetettävien kaskujen olla turkulaisaiheisia, joko suomen- tai ruotsinkielisiä ja peräisin tältä vuodelta.

sisadalta. Ne eivät saa olla "kirjahyllykosta poimittuja", mutta sen sijaan ne voivat hyvinkin olla sanomalehdissä tai joissakin työpaikissa järjestölehdissä julkaistuja. Kiellään kuitenkin ei olla kovin tarkkoja, sillä sitä voidaan tarpeen mukaan paikkaila.

Kaskut voidaan jättää Tavaratalo Wiklundilla, Tarmolan suurmymälässä Humalistonkadulla tai Kauppalhallissa olevaan kaskujenkeruulaatikkoon. Kaskut voi myöskin lähettää osoitteella: Suomen Turku, Asessori Erkki Vuori, Kellonsoittajankatu 3 A 21, Turku.

Lopuksi näyte kertyneistä kaskuista:

s/s Heimdahl oli saapunut Tukholmasta ja ajoi ohjauksivirheen takia keula edellä rysken päin Ot-kantin laituria. Tilannetta seuranneitten satamajätkien joukosta kuului: "Kato p-le, se meina ajata suara päätä Pörssi".

TVÅ BRITTER OCH EN TYSK I ÅBO ÅR 1830

Prof. CARL-RUDOLF GARDBERG

Vid 2-tiden en augustimorgon år 1830 rullade en liten vagn förspänd med tre hästar in på Societetshusets stora gårdsplan i Åbo. Allt var tyst och stilla, förgäves knackade de resande – två unga engelsmän och deras i Petersburg hyrda resebetjänt – på varje dörr och varje åtkomligt fönster; inte en själ visade sig. Trötta efter den långa resan från Petersburg hade de unga herrarna redan hunnit bli helt melankoliska till sinnes inför utsikten att nödgas sova under bar himmel, när resebetjänten på en höskull upptäckte ett par dinglande ben och med yttersta svårighet lyckades väcka upp deras ägare. Inom kort var man installerad i ett rum med ett par soffor, där man kunde sova gott.

Väl utsövda, såsom vi får hoppas, vandrade våra resande på morgonen ned till kajen för att höra sig för om lägenhet till Stockholm med den s.k. paketbåten, en seglare som mer eller mindre regelbundet sörjde för trafiken västerut. Den befanns i själva verket redan ligga segelklar, blott väntande på lämplig vind, men kaptenen lät inte hoppfull och blev dess-

värre sannspädd. I fyra dagar måste de resande stanna på Societetshuset det nuvarande stadshuset), som de emellertid fann "komfortabelt nog".

I Åbo Tidningar finner vi dem upptagna bland "Anmälde resande" för den 4 augusti: "Engelske undersåterne Adelsmännen Barrow och Rouse". John Barrow junior, som här närmast intresserar oss, var son till en känd engelsk statsman och reseskildrare Sir John Barrow, hade besökt Petersburg och Moskva och var nu, som sagt, på väg till Sverige; 1833 gjorde han ytterligare en resa till Norge, innan han 1834 presenterade sina reseintryck i en bok, *Excursions in the North of Europe, through parts of Russia, Finland, Sweden, Denmark and Norway*, vars andra upplaga (1835) han tillägnade reskamraten John Rouse.

Det ligger nära till hands att hos Barrow vänta sig besked om hur Åbo tog sig ut under återuppbyggnaden, knappt tre år efter den stora branden 1827. Men det är inte mycket han har att berätta. Några

Turku-seura ry:n

VUOSIKOKOUS

on Sibeliuksen museossa keskiviikkona maaliskuun 27 päivänä 1968 klo 19. Käsitellään vuosikokoukselle kuuluvat sääntömääräiset asiat.

Åbo-samfundets

ÅRSMÖTE i Sibeliuksen-museum den 27. mars 1968 kl. 19.

Vuosikokouksen yhteydessä on vaihtelevaa ohjelmaa käsitävä

JÄSENILLANVIETTO

Jäsenet ja uudet jäsenet tervetulleita.

Hallitus - Styrelsen

förunkskaper om staden ägde han tydligen inte, då ju uppehållet här var oförutsett, och för det som var värt att ses ansåg han en dag vara mer än nog. Han fastslår emellertid att Åbo tycktes vara den ojämförligt brådsta sysselsatta ort som de två resandena hade passerat sedan de lämnade Petersburg. Allt var liv och rörelse i den övre delen av staden var arbetare flitigt verksamma med att spränga klippor för att få byggnadsmaterial och för att lägga nya gator, hus byggdes på alla håll, och hammarlagen, som började vid en mycket tidig timme och fortsatte till skymningen, påminde om larmet vid ett skeppsvär, när karlarna är sysselsatta vid skeppen på staplarna.

Barrow nämner att observatoriet på en höjd kunde nås längs en rad branta trätappar, men universitetets flyttning tycks ha undgått honom; det finns kvar ett offentligt bibliotek i Åbo, påstår han, ehuru Peter den store på sin tid hade låtit bortföra universitetsbiblioteket och därmed lade grunden till det nuvarande kejserliga biblioteket i Petersburg. Den sistnämnda uppgiften har på sina håll förts vidare ända till våra dagar, men är som bekant helt oriktig: hela akademibiblioteket hade under Stora ofreden förts i säkerhet till Stockholm. Vad Peter förstörde har återställts av Alexander, säger emellertid Barrow, och tillägger att universitetet är en slät byggnad i rosafärgad granit.

Det angenämasse tidsfördrivet under väntedagarna i Åbo representerades av J. A. Schultz' tyska teatersällskap, som då gästspelande här. Sedan det Bonuverska teaterhuset förstörts vid branden 1827 användes stora salongen i Societetshusets övre våning som teaterlokal. Enligt Barrow satt publiken på bänkar ordnade såsom det brukas på parterren i andra teatrar, och utrymmet var uppdelat på tre avdelningar: den första, närmast scenen och dyrast, svarade mot logerna i engelska teatrar, den andra mot parterren och den tredje mot galleriet. Schultz' repertoar i Åbo omfattade bl.a. så krävande saker som Schillers Wilhelm Tell och Webers Der Freischütz, men den pjäs våra resenärer såg fanns inte annonserad i tidningarna och kan därför svårigen identifieras. Teatern var välbesökt, av c:a 200 platser var minst 150 besatta, huvudsakligen av damer, bland vilka många välklädda och en hel del skönheter. Föreställningen skildras som mycket livfull och tycktes i hög grad roa den del av publiken som förstod den, vilket inte var fallet med våra resande. Såvitt jag fattade pjäsen, säger Barrow, föreföll alla skämt att vara riktade mot våra egna landsmän. Huvudpersonen var en engelsman, men hans framställare var så olik en sådan som det över huvud taget är möjligt. Han var förälskad i en vacker flicka, som avvisade hans uppvaktning, och låg ideligen på knä för henne, vilket storförle roade publiken, men när han till sist fann sig oförmögen att göra något intryck på den grymma damen, hotade han med självmord och skred till de nödiga förberedelserna — under hela auditoriets stormande jubel. Under föreställningen sneglade åtskilliga ögon mot de engelska resenärerna, som för sin del sökte hålla god min och skratte med, vilket enligt Barrow inte heller föll sig svårt inför en så orimlig framställning av John Bull.

Teaterdirektören bodde också på Societetshuset och visade sig vara en av de muntraste och välvilligaste människor Barrow någonsin hade råkat. Då han dessutom talade flytande franska blev de snart utomordentligt vänliga, och våra resenärer tilläts så ofta de ville

överbära sällskapets repetitioner om morgnarna. Vid eldsåls såg hjältarna och hjältinnorna tämligen anständiga och respektabla ut, mediterade Barrow, men när man såg dem vid dagsljus hade det varit omöjligt att föreställa sig ett raskigare följte ens i stånden vid en lantmarknad i England.

★

Inte fullt tre veckor efter det Barrow och Rouse hade avseglat västerut, den 27 augusti 1830, landsteg i Åbo en annan skrivande engelsman, Charles Boileau Elliott, som färdades i omvänd riktning. Han hade tjänat i Indien vid "The Bengal Civil Service" och var nu stadd på en resa, som hade börjat i Holland och över Danmark, Norge, Sverige och Finland skulle föra honom till Ryssland, Preussen och Sachsen. Ett par år senare skildrade han sina intryck i *Letters from the North of Europe* (London 1832).

I motsats till Barrow hade Elliott tydligen förberett sig genom att läsa engelska resekskildrare, som tidigare besökt Norden. Så har han t.ex. under den engelske sjöofficern G. M. Jones *Travels* (1827) hämtat den för oss överraskande föreställningen att de båda strandgatorna i Åbo bildade stadens huvudgata, med än Åcra i mitten, och att denna före branden sades vara Europas största gata, vilket sistnämnda påstående Elliott dock tillät sig att betvivla. Staden var mycket gammal och hade varit Finlands huvudstad ända tills ryske kejsaren upphöjt Helsingfors till denna värdighet, emedan det låg 146 miles närmare hans eget residens. Åbo brand erbjöd en gynnsam förändring för att flytta också universitetet. Liksom Jones har Elliott fäst sig vid den flytande marknaden, likadan som i Stockholm, för försäljning av grönsaker. Kvinnorna stod till knäna i vattnet, och ett litet bröstvärn vid åkanten skyddade marknaden för att föras bort av strömmen, samtidigt som det erbjöd en torr gångbana för kunderna.

Domkyrkan beskrivs som en gammal tegelbyggnad i konstlös stil, utan en enda yttre dekoration. Den var under reparation, och arbetarna vägrade att släppa in Elliott, då han ville se det enda föremålet av historiskt intresse i det inre, Karin Månsdotters grav. Värderingen härstammade från Jones, liksom uppgiften att det helt moderna observatoriet var det nordligaste i världen. Elliott medgav att utsikten däruppfifrån var vidsträckt, men tyckte att man snart fick nog av den. Det omgivande landet var en massa av ofruktbar granit, liknande trakten kring Delhi; finländska och indiska klippor liknade varandra och var lika ointressanta. En säregenhet hade han dock fäst sig vid: ett ovanligt antal små väderkvarnar, som kunde inge en föreställningen att varje person malde sin egen spannmål.

Elliotts indiska förankring förledde uppenbarligen honom att spåra österländska drag i både det ena och det andra, långt oftare än föregångarna bland resekskildrarna. Kontrasten mellan Finland och Sverige var mycket slående, ansåg han; "jag kunde inbilla mig att jag var i Asien". Landsborna bar långa lösa dräkter av grovt handvävt ylle, sammanhållna av en silkesgördel liknande muselmanernas kummerbund, deras skägg var tjocka och långa, deras klädsel, från sett den europeiska hatten, liknade den som bars av "Beoparries from Cabul".

Liksom Jones före honom påstod Elliott att två kyrkor med bysantinska kupoler påminde om att, ehuru folkets flertal nu hyllade den lutherska läran, de likväl lydde under en styrelse som ända till nyligen erkänt den östliga patriarken av Konstantinopel som sitt kyrkliga överhuvud. Kupolerna hade samma form som på en muhammedansk moské och var målade i "Hussons och Hussens anhängares älsklingsfärg". Inte nog med det: en halvmåne glimmade i åndan av spiran, "och synvillan skulle vara fullständig om inte muhammedanismens emblem vore krönt med ett kors, som förkunnar kristenhetens triumf över den fallna halvmånen".

Elliott hade besvär med språket. Hos svenske generalkonsuln (G. H. S. af Forselles, som i sin ungdom hade tjänat vid regementet Royal Suédois i Frankrike) fick han tala franska, men då han hos en köpman, som kunde bara svenska, finska och ryska, skulle växla bort sin svenska valuta, måste han klara sig med tecken-språk.

Under sin fortsatta resa österut förklarade sig Elliott böjd för uppfattningen, att allmogens ställning föga skilde sig från slaveri, men han medgav att hans kunskap var ofullständig och att oförmågan att meddelas sig med omgivningen hänvisade honom blott till omsorgsfull observation. I grunden tycks dock hans intryck ha varit positiva: "Det är en lycklig omständighet att människan är så beskaffad, att det enda som fordras för att fästa henne vid ett land är att det är hennes eget. Finländarna ville inte byta sitt land och sin trädsmot Englands frihet, än mindre mot Norges eller Schweiz' romantiska fjäll. Deras patriotism har varit föremål för beundran bland alla nationer och under alla tider".

★

Blott ett par dagar efter Elliotts avresa från Åbo antecknades bland anmälda resande för den 30 augusti på Societetshuset ytterligare en skrivande resenär, denna gång en tysk. "Theol. Candidaten Woltmann från S:t Petersburg", J. F. A. L. Woltmann hade från Berlin rest genom Preussen och Östersjöprovinserna till Pe-

tersburg, i Kronstadt embarkerat galeasen *Diana* af Stockholm, men efter några stormiga dygn på Finska viken fött nog av sjön och gått i land i Hangö, därifrån han med gästgivarskjuts fortsatte resan till Åbo. Några år senare, då han var pastor i Altenwerder nära Hamburg, gav han ut en innehållsrik *Beschreibung einer Reise nach St. Petersburg, Stockholm und Kopenhagen* (Hamburg 1833).

Jämförd med andra främlingar som reste genom Finland på väg från eller till Petersburg var Woltmann påfallande välorienterad: han hade läst Friedrich Rühs' *Finnland und seine Bewohner* och andra arbeten i nordisk historia och geografi, och han var dessutom en vaken och vetgirig observatör, som uppenbarligen noggrant antecknade allt som han erfor. Resan från Hangö till Åbo gav t.ex. honom anledning att utförligt redogöra för post- och skjutsväsendet i Finland och Sverige, som han fann vara vida bättre organiserat och billigare än det tyska.

Woltmann närmade sig Åbo i skymningen en kväll med regn och svartgrå himmel. De glimmande ljuspunkterna blev allt flera, men gatorna låg öde och tomma; överallt syntes enstaka hus, ruiner, stenhögar och byggnadsvirke. Skjutskärren körde över en bro och snart därefter genom en port in på Societetshusets gård, där de första som mötte honom var — tyska skådespelare. Det Schultzka sällskapet dröjde ännu kvar här.

Woltmann redogör mycket exakt med siffror och data för stadens invånarantal och för branden och dess omfattning. Ännu såg man på alla håll grushögar och travar av halvförbrända bjälkar, men nya hus byggdes på ryskt sätt av trä, få av sten, alla gator bildade räta linjer och ett fritt utrymme av 50 fot omgav varje hus, som skydd mot framtida eldsvådor. Utförligt och påfallande korrekt beskrivs stadens läge, befolkningens sammansättning, näringar, trädgårdsprodukter o.s.v., men Woltmann är inte som Elliott ute för att söka österländska färglickar. "Bostad, klädsel, levnadssätt, allting har här genom svenska germaniserats, och när man från Petersburgs smutsiga världshus kommer till det snygga Societetshuset i Åbo tror man sig vara i Tyskland, men så är också värden, herr Levison, en tysk".

Societetshuset (nuv. Stadsbuset) byggdes åren 1811—12, under tiden för branden år 1827 och tjänade som residens för våra resenärer.

Domkyrkan var varken till det yttre eller det inre vacker, men hade trofast uthärdat tidens stormar, ofta berövad sina dyrbarheter. Branden hade givit ryssarna en anledning att ytterligare degradera Finlands forna huvudstad genom flyttningen av universitetet. Woltmann hade hört att akademihuset skulle användas för hovrätten, domkapitlet och andra ämbetsverk. I observatoriet fortsatte professor Argelander, "en älskvärd man", sina observationer i väntan på att det nya observatoriet i Helsingfors skulle bli färdigt. Framdeles skulle observatoriet här sannolikt ändras till grekisk kyrka, som ryssarna i Åbo ännu saknade – en uppgift som kommer en att undra om Elliott verkligen själv hade sett och inte bara läst om de två ryska kyrkor, som han talar om. "Per aspera – över granitblock med 162 steg – ad astra heter det nu i egentlig, framdeles i bildlig bemärkelse", anmärker Woltmann, "men trons höjder är ännu mera upphöjda än solarnas och planeternas".

En vacker höstmorgon steg Woltmann ombord på paketbåten, som låg segelklar med 24 passagerare: köpmän, professorer, notarier, kandidater och fruntimmer. Sist kom en prästman, på kajen följde av barn och barnbarn. Med fuktiga ögon och vajande dukar vinkade de farväl, blott "der Gottesgelehrte" stod med ett anlete, som i stilla vemod visade himmelsk ro och undergivenhet, säger Woltmann. Scenen gjorde ett djupt intryck på alla passagerare, inte bara för att ett avsked alltid är i viss smärtsamt, utan också genom mannens personlighet. "Han var född finne, tidigare professor i Åbo, nu teologie doktor och pastor vid St. Clara i Stockholm, sekreterare i Svenska akademien, en av de förnämsta svenska diktarna och tillika en ädel människa." Han hette Frans Michael Franzén.

TURKU-SEURA ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Toiminnanjohtaja – Verksamhetsledare

Risto Laine,
Vanhalinna, puh. - tel. 65 761

Svenskpråkig sekreterare – Ruotsinkielinen sihteeri

Carl Jacob Gardberg,
Turevågen 3 A, tel. - puh. 10 852

Postisiirotitoli – Postgiro Tu 32 300.

Liity jäseneksi Turku-seuraan Jäsenille Suomen Turku ilmaiseksi

Bliv medlem i Åbo-samfundet – Åbo, vär stad gratis.

TURUN TYÖVÄEN- OPISTO 60-VUOTIAS

USKO PUUSTINEN

Turun suomenkielisen työväenopiston, kuten koko maamme työväenopistoliikkeen synty on elimellisessä yhteydessä siihen valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen heräämiseen, mikä ilmenee maassamme vuoden 1905 suurlakon ja kansanedustuslaitoksen uudistumisen jälkeen. Työväenluokan nousu varteenottettavaksi valtiolliseksi tekijäksi tuo tullessaan myös tietoisuuden kasvavasta vastuusta yhteiskunnallisia asioita ratkottaessa. Kansalaisten yleistä sivistyspohjaa oli laennettava, samalla kun erityiskysymysten tuntemusta oli lisättävä.

Turun työväenopiston perustamisajatus lausuttiin julki ensimmäisen kerran Turun kaupunginvaltuustossa huhtikuussa 1906 varsin yllätyksellisessä yhteydessä. Suurlakon aikana hätään joutuneiden avustamiseksi koottuja varoja oli jäänyt käyttämättä 4 307 mk 68 p. Kaupunginvaltuustossa oli käsiteltävänä näiden varojen käyttö, jolloin kahdesta muusta ehdotuksesta poiketen tohtori N. R. af Ursin teki ehdotuksen, että varat olisi käytettävä "tälle paikkakunnalle tulevan kansan- yliopiston perusrahoitukseksi." Tämä ehdotus tuli sitten äänestyksen jälkeen kokouksen päätökseksi ja muodosti perustan työväenopisto-asian eteenpäin viemiselle tässä kaupungissa.

Kaupunginvaltuuston seuraavassa kokouksessa toukokuun 10. p:nä 1906 fil.maisteri Axel Jansson teki mainittuun päätökseen vedoten aloitteen sellaisen valtiokunnan asettamisesta, joka laatisi seikkaperäisen ehdotuksen, mitenkä valtuuston kansanvalistustyöhön myöntämiä varoja olisi vastaisuudessa käytettävä. Aloite johtikin saman vuoden syksyllä valtiokunnan asettamiseen, johon valittiin aloitteentekijän lisäksi fil.tri K. S. Laurila, sanomalehden toimittajat Rafael Colliander ja Taavi Tainio sekä fil.maist. Hannes Almark.

Näytelmäbarrastus on aina ollut työväenopistoissa vireää. Kuva Turun Opistoteatterin viime näytännökäiden eräästä menestysnäytelmästä, Maksim Gorgin Pohjalla.

Ilmeisesti varsin perusteellisen pohdinnan jälkeen asetettu komitea sai mietintönsä valmiiksi maaliskuussa 1907. Siinä se ehdotti, että anniskeluvoittovarojen jako "erikoisille seuroille" kokonaan lopetettaisiin ja täysikasvuisen kaupunginväestön yleisen kansansivistyksen kohottamiseksi mahdollisimman pian avattaisiin suomalainen ja ruotsalainen työväenopisto, sillä yhden kaksikielisen opiston perustamiseen liittyisi monia sisäisiä hankaluuksia. Mietintöön liittyi myös ehdotus ohjesäännöksi, jossa jo varsin kaukoina osatiin viitoittaa työväenopiston tehtävät vuosikymmeniksi eteenpäin.

Varsinainen opetustyö päästiin aloittamaan opistossa helmikuun 16. p:nä 1908 alkajaisilaisuudella, joka pidettiin Puutarhakatu 8:ssa sijaitsevan Kristillisen Raitiusseuran huoneistossa. Varsinainen opetustyö aloitettiin seuraavana päivänä.

Opetustoiminta:

Aluksi opetus tapahtui pelkästään luentojen muodossa, joilla pyrittiin luittamaan heikkoa yleissivistyksellistä pohjaa. Ensimmäisen lukukauden opetusohjelma oli verraten suppea käsittäen kemian, fysiikan, Suomen historian, taloustieteen ja lau'un. Varsinaisten viikkoluentojen lisäksi työväenopisto järjesti ohjesääntönsä mukaisesti myöskin suurelle yleisölle tarkoitettuja ns. yliopistolaisia luentoja; perinne joka on säilynyt opistossa aina nykypäiviin asti. Nämä luennot pidettiin vanhan akatemiatalon juhlasalissa ja ensimmäisen opisto-ikään luennoista tulokoon tässä yhteydessä mainituksi seuraavat: maist. Juhani Rinne "Hautamuotojen ja hautaamistavan kehityksestä vanhimmissa esihistoriallisista ajoista nykyaikaan", prof. G. Melander "Nyky- aikaisesta sääennustuksesta", tohtori K. S. Laurila "Taitteen tehtävästä ja merkityksestä ihmiselämässä."

Alkuvuosien luentojen rinnalle ilmestyivät työ kautena 1910–11 ensimmäiset tuntioptetusaineet: ruotsin kieli ja kirjanpito. Seuraavana vuonna tuli saksan kieli ja vasta sitä seuraavana – kumma kyllä – suomen kieli. Näin alkoi hahmoittua nykyinen opetusjärjestelmä.

V. 1914 syksyllä opisto joutui omalaatuisten sorto- toimenpiteiden kohteeksi, kun sen luentotoiminta pantiin julkisista kokouksista annetun pakollisen määräyksen alaiseksi. Kutakin luentoa varten oli erikseen hankittava poliisiviranomaisten lupa. Sen lisäksi oli oheistettava luennon käsikirjoitus, josta tilaisuuteen saapunut poliisi seurasi luennon kulkuja.

30-luvun taitteessa perustettiin aivan uusi opintomuoto ns. korkeakouluopintopiirit, jotka myöhemmin tunnetaan luontopiirien nimellä. Tieteenomaista tutkimustapaa ja yksilöllistä aktiviteettia hyväksy käyttäen haluttiin niissä ohjata opiskelijoita ennen kaikkea valtiollisen, yhteiskunnallisen, taloudellisen ja esteettisen elämän ilmiöihin.

Opiston johto:

Opiston ensimmäiseksi johtajaksi valittiin maisteri Väinö Juusela. Hän viihtyi toimestaan ainoastaan puolitoista vuotta. Siitä lähtien ovat johtajina toimineet maisterit Severi Nuormaa 1909–19, J. A. Kemiläinen 1919–21, Väinö Ad. Ikonen 1921–48, tohtori Urho Verho 1948–63 ja sen jälkeen maisteri Usko Puustinen. Vuonna 1945 perustettiin opiston johtajan apulaisen virka, mikä sittemmin muutettiin apulaisrehtorin viraksi. Tässä tehtävässä ovat toimineet maist. Urho Verho 1945–48, lis. Kerttu Innamaa 1949–67 ja sen jälkeen maist. Antti Airamo.

Opiston nykyisen johtokunnan puheenjohtajana on kansalaiskoulunopettaja Valde Lundelin.

Tilatkaa

Suomen Turku

v:ksi 1968

Kertomus Turku-seura, Åbo-samfundet r.y:n toiminnasta vuonna 1967

Yleistä

Vuosi 1967 oli Turku-seuran kymmenes toimintavuosi. Juhlavuotta vietettiin vaatimatonta aktiivisen kotiseututyön merkeissä. Merkittävien johdosta Turun linnan kuninkaanسالissa pidetty syysjuhla oli tavallista komeampi.

Vuosi oli myös isänmaamme itenäisen taipalessa 100 juhlaavuosi. Turku-seura otti osaa Suomen tietäytelyn yhteydessä pidetyin aiheeseen liittyvään esitelmäsarjan järjestämiseen.

Turku-seura teki toimintakaudella sääntöihinsä muutoksen, jonka oleellisinpana erona vanhoihin sääntöihin verrattuna on, että vuosikokous on jaettu kahtia vuosikokoukseen ja syyskokoukseen. Vuosikokouksessa käsitellään hallituksen laatimia vuosikertomus sekä tilintarkastajien lausunto, päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä tili- ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat sekä hallituksen erovuorossa oleva määrää jäseniä, vahvistetaan hallituksen esittämä talousarvio toimintavuodeksi, valitaan kaksi tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa sekä vihdoin käsitellään hallituksen vuosikokoukselle esittämät muut asiat. Syyskokouksessa määrätään seurain jäsenmaksu, vahvistetaan hallituksen esittämä toimintasuunnitelma seuraavaksi toimintavuodeksi, päätetään, missä sanomalehdissä seurain kokouksut ja muut tiedonannot julkaistaan, sekä käsitellään hallituksen syyskokoukselle esittämät muut asiat. Uusiin sääntöihin astuttua voimaan oikeusministeriön päätöksen nojalla (20. 9. 1967), pidettiin ensimmäinen syyskokous 13. 12. 1967.

Turku-seura on pyrkinyt mahdollisuuksiensa mukaan toimimaan kotikaupunkinsa parhaaksi. Kuten edellisinäkin vuosina kohosi Turun kaupungin järjestämä ja Turku-seuran tukema Turun-päivä 17. 9. kaupungin ja sen asukkaiden yhteiseksi suurtaipahutuksella. Päivä vietettiin "Turku rakentaa" -aiheen puitteissa. Eriytyinen merkittävä oli tässä yhteydessä Turku-seuran edesmenneen kunniajäsenen Waino Aaltosen nimellä kantavien museon vihkiminen. Päivän avauksen suoritti jo edellisenä päivänä kaupunginjohtaja Väinö J. Leino Taidemuosessa Erik Bryggmanin muistonäytellyn yhteydessä. Turun-päivän kuluessa avat-

tiin päivän aiheeseen liittyvää "Turku rakentaa"-näyttelyä Konserttitalossa. Turun Yliopisto ja ylioppilaskunta esitteli rakennussuunnitelmiaan kaupunkilaisille ja Turun linja-auto-osuuskunta kuljetti autoillaan luultavista turkulaisleisöistä kiertotajeluilla eri rakennustöillä.

Turun kaupunki on edelleen varannut seurain edustajille mahdollisuuden osallistua Turun-päivän toimintakunnan työhön. Turku-seuran edustajina olivat toimikunnassa puheenjohtaja, arkkihtei Olli Kestilä, assessori Erkki Vuori sekä toiminnanjohtaja, valitmaist, Juhani Laurila, joka toimi myös toimikunnan sihteerinä heinäkuun alusta lukien.

Seuran hallituksen ja jaostojen kokoonpano

Puheenjohtajana on ollut arkkihtei Olli Kestilä ja varapuheenjohtajina filtri C. J. Gardberg ja säästöpankin toimitusjohtaja Eero Numerla. Hallituksen jäsenistä eroaa vuosittain kolmannes. Vuonna 1967 oli erovuorossa III ryhmä, vuonna 1968 eroaa I ryhmä. Ryhmään I kuuluvat toimitusjohtaja A. O. Jokinen, toimittaja Eino Lehtinen, konsuli B. K. J. Päivänsalo, hovioikeudenneuvos Olavi Santalahti, ja assessori Erkki Vuori. Ryhmään II kuuluvat kunnallisuusneuvos Johanne Koikkalainen, opettaja Helmi Lehtonen, hammaslääkäri Helmi Silvola-Manérus, toimittaja Arvo Suominen sekä hankintapäällikkö Paavo Suominen. Ryhmään III kuuluvat filmaist, Margaretä Jokinen, oikeudenkäyntiasiamies Lauri Orell, oikeusneuvosmies Uuti Palja, professori Toivo T. Rinne sekä kauppias Viljo Vanne. Erovuorossa oli ryhmä valittiin uudelleen; edesmenneen professori Esko Aaltosen tilalle valittiin assessori Erkki Vuori.

Toiminnanjohtajana sekä lehden taloudenhoitajana oli valittu maist, Juhani Laurila 31. 8. saakka. Sen jälkeen toiminta on hoitanut museonjohtaja Risto Laine. Turku-seuran ruotsinkielisenä sihteerinä on toiminut filtri C. J. Gardberg.

Työjaosto: jaostoon on kuullut puheenjohtajat, toiminnanjohtajat sekä käsiteltävien asioiden luonnetta seurain jaostojen puheenjohtajia.

Jaostoihin ovat vuosikokouksista 22. 3. 1967 lähtien kuuluneet seuraavat henkilöt:

Historiallinen jaosto

puheenjohtajana prof. Toivo T. Rinne sekä jäseninä vaihtamattomi Viljo Kaila, filtri Tauno Perälä, filmaist, Irla Sahlgren, pastori Haakon Wainio ja museonhoitaja Risto Laine (19. 4. alkaen).

Lehti- jaosto

puheenjohtajana on toiminut Suomen Turku-lehden päätoimittaja assessori Erkki Vuori, sihteerinä ja taloudenhoitajana toiminnanjohtaja Juhani Laurila, 1. 9. alkaen toiminnanjohtaja Risto Laine, ja jäseninä kaupungin tiedotuspäällikkö Kr. Gräsbeck sekä filtri C. J. Gardberg, toimittaja Heimo Kallio, arkkihtei Olli Kestilä, toimittaja Eino Lehtinen, tarkastaja Niilo Pihlanto, prof. Toivo T. Rinne, toimittaja Arvo Suominen, hankintapäällikkö Paavo Suominen ja päätoimittaja Ole Torvalds.

Naisjaosto

Puheenjohtajana on ollut hammaslääkäri Helmi Silvola-Manérus, jäseninä opettaja Toivo Grönqvist, opettaja Hilka Impivaara, taitelijia Irma Jylhä, kanslianhoitaja Linnea Lahesmaa, neiti Helvi Lehto, opettaja Helmi Lehtonen, rouva Tytti Lindström, prokuristi Dagny Peters ja liikunnanjohtaja Laila Salviander.

Ohjelmajaosto

Jaoston puheenjohtajana on toiminut 19. 4. saakka Paavo Suominen, hänen jälkeensä seurain toiminnanjohtaja. Jäseninä ovat olleet liikennetarkastaja Niilo Kivillä, mylänhoitaja Esko V. Koskolin, rouva Solvig Labbatt, opiskelija Klaus Oninonen, toiminnanjohtaja Veikko Saarinen, liikunnanjohtaja Laila Salviander, rouva Aili Suovanen, opiskelija Esa Virtanen ja herra Tarmo Vuokko.

Retkeilyjaosto

puheenjohtajana on ollut kauppias Viljo Vanne ja jäseninä toimistopäällikkö Toivo Korpela, maisteri Kristofer Gräsbeck ja opettaja Lauri Oninonen.

Sivistysjaosto

Jaoston puheenjohtajan tehtävissä on ollut teoltri Olavi Lahtenmäki, sihteerinä toimittaja Arvo Suominen, joita tehtävä siirtyi 19. 4. valititmaist, R. S. Paavolalle. Jäseninä ovat olleet: maist, Erik Bergh, rehtori Sampo Haahela, varat. Veikko Hankomäki, prof. Paavo Kallio, maist, Allan T. Koskimies, prof. Reino S. Leimu, varat. Ahti Näykki, prof. John Rosas, hovioikeusneuvos Olavi Santalahti, joht. Olavi Sarmio, prof. Auvo A. Säänti sekä päätoimittaja Ole Torvalds.

Teollistamis- ja liikejaosto

Jaoston puheenjohtajana oli kauppaneuvos Aarno Aho ja sihteerinä pankinjohtaja S. O. Winter sekä jäseninä merkkapteeni K. H. Haikkola, toimitusjoht. A. O. Jokinen, diplins. K. A. Jylhä, johtaja Selim Karkola, ekon. Matti Koivurinta, pankinjohtaja Voitto Kunnas, kauppaneuvos K. B. Lindberg, toimijoht. Matias Lindstedt, ekon. Heikki Löytyniemi, toimitusjoht. B. K. J. Päivänsalo, talousneuvos Niko Salonen, diplins. B. J. Schumann ja kauppalmaist, Sven Stendahl.

Hallitus ja jaostot ovat asettaneet tiettyä työalajoja varten tilapäisiä toimikunta tarpeen mukaan.

KOKOUKSET JA TOIMINTA

Vuosikokous pidettiin maaliskuun 22. päivänä Turun Työväenopiston juhlasalissa. Kokouksen puheenjohtajana toimi assessori Erkki Vuori ja sihteerinä toiminnanjohtaja Juhani Laurila. Kokouksessa hyväksyttiin edellisen vuoden toimintakertomus pienin tarkistuksin ja tilikertomus. Edellisen vuoden puheenjohtaja valittiin uudelleen, samoin erovuorossa olleet hallituksen jäsenet. Edesmenneen prof. Esko Aaltosen paikalle valittiin assessori Erkki Vuori. Tilintarkastajiksi valittiin myös entiset. Vuosikokouksiksi vahvistettiin 5 mk ja 2 mk, ainsijäsenillä edelliset kymmenkertaisina, yhteisjäsenmaksuksi määrätin 50 mk. Seuran ilmoituslehdiksi valittiin Turun Päivälehti. Turun Sanomat, Uusi Päivä ja Åbo Underrättelser. Vuosikokouksessa käsiteltiin sääntöpykälien 5, 7 ja 8 muutosehdotus, jonka mukaan marras-joulukuussa kokoontuvan seurain syyskokouksen tulisi päättää seuraavan vuoden jäsenmaksusta, toimintasuunnitelmasta ja ilmoituslehdistä. Kokous jätti hallitukselle valtuudet suorittaa muutosehdotukset ja vahvistuttaa ne rekisteriviranomaisille. Vuosikokouksessa nähtiin rouva Maire Spiikin valmistama elokuva "Aurajoen varrella".

Uusiin sääntöjen mukainen syyskokous pidettiin 13. 12. Waino Aaltosen muosessa. Sääntömuutosten asioiden lisäksi nähtiin Waino Aaltosen elämäk kuvaavat kaksi elokuvaa ja maist, Erik Bergh esitteli mestarin töitä.

Hallitus tekee kaikki tärkeät päätökset kokouksissaan, joita on toimintavuonna ollut seitsemän. Kokouksen pöytäkirjoissa on pykälää 63. Erialaisten päätösten toimeenpanosta vastaavat yleensä jaostot.

Hallituksen vuonna 1966 tekemän päätöksen mukaan hallituksen jäsenet, kolme vuorolalla, järjestävät jäsenillan, jonka tarkoituksena on lähentää seurain jäseniä aktiiviseen toimintaan ja osaltaan vaikuttaa myös jäsenluvun kasvuun. Toimintavuoden aikana järjestettiin yksi jäsenillä hallituksen jäsenten A. O. Jokinen, J. Koikkalainen ja L. Orell toimesta. Tilaisuus pidettiin Turun Työväenopiston juhlasalissa 1. 3. Lähemmäs kahteensataan nouseva yleiso kuuli oikeudenkäyntiasiamies Orellin tervehdyssanat, säveltäjä Urho Sipposen ja SeTeMa-trion musiikkiesityksiä. Asemakaava-arkkihtei P. Sivula esitelmöi aiheesta "Turun tulevaisuuskäavä". Illan kuuluttajana toimi kunnallisuusneuvos Johanne Koikkalainen. Tilaisuudessa esitettiin lopuksi R. Nordman—H. Teerin Turun kaupungille tehty elokuva "Turku, saaristomeren kaupunki".

Seura on vastaanottanut lahjoituksia Turun kaupungilta, vakuutusyhtiö Sammolla, Turun Työväen Säästöpankilla ja Turun Suomalaisesta Säästöpankilla. Radio-Jokinen on lahjoittanut levysoittimen arvotavaksi yleisölle jossakin jäsenillätilaisuudessa. Arvonta tapahtui asken-saatussa jäsenillassa. Turku-seura on suursiit kiitollinen lahjoittajilleen ja tukijoilleen.

Turku-seura on monin tavoin ottanut osaa erilaisten julkisten yhdistysten toimintaan. Toiminnanjohtaja Laurila oli seurain edustajana Kotiseutuliiton vuosikokouksessa huhtikuun 4 päivänä, assessori Erkki Vuori edusti Varsinais-Suomen kotiseutupäivillä 18. 4. Osuuskunta Turun Messut vuosikokouksessa olivat kauppaneuvos Aarno Aho ja toiminnanjohtaja Laurila. 24. 7. XIX valtakunnalliset kotiseutupäivät olivat toimintavuonna Keuruulla; järjestäjinä toimivat Keuruusella Seura, Keuruun Kunta ja Kotiseutuliitto. Seuran edustajana oli puheenjohtaja, arkkihtei Olli Kestilä.

Työjaosto on kokouksissaan valmistellut hallituksessa käsitellyt asiat. Jaoston on kokoonnut kolme kertaa ja sen pöytäkirjoissa on 23 pykälää. Useampia pienempiä käytännöllisten asioiden vaatimia tehtäviä on pohdittu puheenjohtajiston ja toiminnanjohtajan kesken.

Seuran kirjasto on lisästynt m.m. siten, että Varsinais-Suomen Maakuntaliitto on lahjoittanut kaikki tähänastiset maakuntakirjansa, joita on ilmestynyt 20.

Historiallinen jaosto hoiti seurain osuuden maamme itenäisyyden juhlaavuoden tilaisuuskista järjestämällä Turun kaupungin historiallisen museon kanssa esitelmäsarjan, jonka luennoitsijoina toimivat professorit Reino Leino, Päivi Tommila sekä Sven Lindman. Turun kaupunki myönsi museotakunnan anomuksesta avustuksen esitelmien järjestämiseen.

Teollistamis- ja liikejaosto on Turku-seuran työssä tärkeä projekti. Toimintavuonna ei-temäläisuuksia, mutta sen jäsenet avustivat Suomen Turku-lehteä kirjoituksin.

Sivistysjaosto teki jo alkuvuodesta ehdotuksen turkulaiskajujen keruukilpailun toimeenpanemiseksi. Hallitus kuitenkin työnsi keruun syyskauteen. Hallitus nimitti jaoston ehdotuksen pohjalta kilpailutoimikunnan: puheenjohtajaksi prof. Toivo T. Rinne, jäseniksi tohtori Urho Verho, prof. Reino Leimu, toimittajat Arvo Suominen, Eino Lehtinen, Ole Thorvalds sekä yksi naisjaoston valitsema jäsen. Kilpailutoimikunnan sihteeriksi valittiin valititit, maist, Rauni S. Paavola. Keruukilpailu pääsi vauhtiin syyskauden kuluessa, mutta joulukuussa tehdyn päätöksen mukaisesti sivistysjaosto pidensi kilpailukaava maaliskuun loppuun 1968. Kaupunki myönsi kassakulupaluun 2000 mk.

Retkeilyjaosto järjesti toukokuussa kolme retkeä. Ensimmäinen retki tehtiin Tuorlan kartanoon Piikkiön ja sen yhteydessä olevaan Tuorlan tutkimuslaitokseen, jota esitteli sen johtaja, kaatemikkö Yrjö Väisälä. Toinen retki tehtiin Raisioin kauppalan, jossa siit esiteltävät sosiaalipäällikkö Tarmo Rauramaa, kauppalangeodeetti Pentti Tursas ja vesilaitoksen johtaja Toivo Pykälä. Kolmannen retken ohjannaan toimi johtajapettaja Antti Lehtinen esittellen kotisaartaan Hirvensalossa.

Ohjelmajaoston tehtäviin liittyvä perinteellisesti juhannusjuhlan hoito. Juhannusjuhla vietettiin tälläkin kerralla, vaikka sade pääsikin perustellisesti pilamaan juhlan. Syysjuhla vietettiin lokakuun 24 päivänä Turun linnan kuninkaan- ja luningattarensalissa. Seuran perustamisesta tuli tuolloin kulkeneeksi päivälleen kymmenen vuotta. Tervehdyspuheen piti arkkihtei Olli Kestilä tarkastellen Turku-seuran toimintaa taakke jääneenä vuosikymmenenä. Juhlaesitelmän piti fililisi. Jukka Eenilä aiheesta "Kotiseututyö ja kaupunkimusiittiedon keruu". Juhlassa esitettiin musiikkia ja nähtiin sulokasta liikuntaa. Juhlaa ja sen kokoonnut oli tilaisuus pyörähdellä tanssialueella.

Naisjaosto järjesti kynttiläpäivän juhlan 6. 2. Turun VP:n salissa. Puheen piti kaupunginjohtaja Väinö J. Leino kosketellen puheessaan mm. Turun kaupungin kasvua ja sen asettamia vaatimuksia taloudellisella ja sosiaalisella toiminnalla sekä kulttuurivälillä. Tunnelmalliset kynttilät, pöytien tarjoilu kahvi ja VP:n soittokunnan musiikkiesitykset, lisäsivät viihtyisyyttä. Juhlassa oli täysi sali.

Lehti- jaosto: Suomen Turku — Åbo, vår stad — lehteä on kertonut muuonoma ilmestynyt edelleen neljä numeroa. Lehden sivumäärä on ollut kintää, 24 sivua. Painatus-työstä on toimintavuotena vastaan- nut Lounais-Suomen Kirjapaino Oy. Lehden toinen numero oli omistet- tu matkailulle, kolmas Turun-päivän

aiheen "Turku rakentaa" ympärille. Lehden toimihenkilöt ovat pyrkineet saamaan lehden mahdollisimman monipuoliseksi. Rajoitetut taloudelliset mahdollisuudet, ennen kaikkea se, että kirjoituspalkkioita ei voida maksaa, sitoo lehden toimintamahdollisuuksia huomattavasti.

Jäsenistö

Jäsenmaksut ovat olleet vuosikokouksen päätöksen mukaiset 5 mk ja jäsenen perheenjäseneltä 2 mk. Vain suuremman jäsenmaksun maksanut saa Suomen Turku-lehden. Hammaslääkäri Silvola-Manérus on hoitanut seuran jäsenmaksujen tuloutuksen. Henkilöjäsenen määrä on vuoden 1967 aikana kohonnut 710:stä 726:een ja yhteisöjäsenien luku on 24.

Lopputuleamus

Kulunut vuosi on merkinnyt seuran toiminnan lisääntymistä; tämän voi todeta pelkästään hallituksen työamäärän kasvussa. Voidaan kuitenkin merkillä, että nykyisillä toimintamuodoilla ei saavuteta turkulaisten syviä rivejä, joista seura voisi ammentaa uutta voimaa. Turku-seuran hallitus odottaa rakentavia ehdotuksia jäsenistöltään. Tähänastisetkin jäsenistön ehdotukset ovat elyttäneet toimintaa.

Turussa 7. 2. 1968.

Puheenjohtaja Olli Kestilä
Toiminnanjohtaja Risto Laine

TURKU-SEURAN RETKEILY

Huhti–toukokuulla retkeilyjaosto järjestää perjantai-iltaisin tavamukaisia kevätretkeilyjä jäsenkunnalle. Suunnitelluilla ovat tänä keväänä seuraavat kohteet: Hammassäketieteen laitos, U-sairaala, Henneskulkoulu ja Valtion virastotalo.

NÄLKÄ PAKENI

Turku-seuran kasvikulupailuun on jätetty seuraavakin kasku:
Turkulaisryhmä oli matkannut Englantiin. Kukaan joukosta ei halinnut maan kieltä ja opas oli kadonnut. Nälkä tuli ja mentiin ravintolaan. Koetettiin tilata ruokaa, mutta eihän tarjoilija ymmärtänyt. Viimein tokaisi yksi joukosta selvällä turkulaismurteella: "Eks sä ymmärrä." Silloin tarjoilijalle valkeni: "Ahaa, eggs." Ja munia tuli pöytään vieläpä pekoniin kera.

OHJELMALLINEN VUOSIKOKOUKSEMME

on Turun työväenopiston juhlasalissa 27. 3. 68 klo 19. Kun seuran puheenjohtajan on otanut huolehtiaksenne illanvieton ohjelmasta, on "hyvät nimet takana", joten kannattaa saapua entiseen tapaan sankoin joukoin Turun tunnelmiin.

Kunnallisesta tiedotustoiminnasta

Tiedotussihteeri TARJA FLEMMING

Tiedonvälitys ja kyky kommunikoida on koko inhimillisen elämän perusta. Tiedotustoiminnan merkitys lisääntynyt jatkuvasti nykyaikaisen ja moninaistuvan yhteiskunnan kehityksen myötä. Ihmiset tarvitsevat yhä enemmän sekä asiallista tietoa siitä, että tunne-elämään liittyviä aineksia tulakseen toimeen modernissa maailmassa ja kehittääkseen maailman kuvansa. Ihmisen ensisijainen perhettä ja työryhmää suurempi yhteisö on kuntayhteyksinä.

Turun kokoisessa kaupungissa, sen hallinto-organisaatiossa tapahtuu paljon sellaista, joka kuntalaisten on syytä tietää. Itseasiassa demokratian päätöksentekoprosessi ei voi onnistua, ellei tietoa ole tarpeeksi. Luonnollisesti tiedotuksen kanavat ovat monet, poliittisissa järjestöissä, erilaisissa eturyhmissä, yhdistyksissä, harrastuspiireissä käsitellään asioita jne.

Parhaiten tiedonvälitys onnistuu kuitenkin julkisten tiedotusvälineiden, lehdistön, radion ja tv:n avulla. Tietystikään ei voi olettaa, että kaikki, mikä jossakin on prantätyt tai kerran lähetetty eetteriin menee perille vastaanottajalle, kuntalaiselle, koska vastaanottajien valitsee aineiston, jonka hän ottaa vastaan. Vaikka Turussa nyt on keskukselliseen liittyvää tiedotustoimintaa tehostettu perustamalla erityinen tiedotussihteeriin toimi, ei tämä suinkaan voi merkitä sitä, että tästä lähtien kaikki tiedotustoiminta tapahtuisi tiedotuspäällikön ja -sihteerin kautta tai heidän aloitteestaan. Päinvastoin, nyt on mahdollisuuksia tehostaa tiedotusta heidän avullaan. Perusasetelma säilyy silti samana, tietojen ja uutisten päällä istuvat yhä virkamiehet, päälliköt ja asiantuntijat. Kysymys on vain siitä, näkevätkö he uutisen tai jutun aiheen.

Tiedotusväline ei aina ole kiinnostunut siitä, mitä virkamies pitää oleellisenä ja tärkeänä tai kaupungille positiivisena. Tiedotusväline on kiinnostunut kaikista uudesta, erikoisesta ja kiinnostavasta, myös epäkohdista. Kaikista sellaisista mielistä yleisökin on kiinnostunut. Yleisesti ottaen tiedotusvälineet ovat erittäin kiinnostuneita kunnan asioista ja kun näin on, ei ainakaan asenteen julkisten tiedotusvälineiden taholla ole epäsuotuisa. Näin ollen

jokaisen virkamiehen olisi lähdettävä siitä, että kuten hän on kunnan ja kuntalaisten palvelija, hän on myös tiedotusvälineiden palvelija. Hän on tiedottaja.

Kaupungin tiedotuspäällikön ja tiedotussihteerin työsarkaa ei vielä ole järjestetty tarkan ohjesäännön puitteissa. Tämä on kuitenkin tekeillä. Tässä vaiheessa tuntuu luontavalta työnjako tiedotus- ja suhdetoimintaan. Suhdetoiminta olisi tiedotuspäällikön alaa; hän hoitaa kaupungin vieraita, näytelyt, PR-kiirjeenvaihdon, edustustilaisuuksia ja tulkin tehtäviä kaupunginjohtoon apuna. Tiedotussihteeriin tehtäviin taas kuuluu suhteiden hoito tiedotusvälineisiin, lehdistöön, radioon ja televisioon. Tämä käsittää tietojen ja tehtyjen päätösten välityksen ja tietojen hankinnan toimittajain sitä pyydessä.

Tiedotusvälineiden järjestämisen tai avustuksen niiden järjestämiseksi jos kysymyksessä on joku muu instituutio kuin kaupungin hallitus ja kaupunginkanslia, valmiiden uutisten, selvennysten tai kannanottojen kirjoittamisen ja jakelun tiedotusvälineille virkamiesten aloitteesta ja apuna tai sijasta jne. sekä jutun aiheiden keksimisen ja kiinnostuksen herättämisen Turkua kohtaan.

Pääperiaatteena kunnallisessa tiedotustoiminnassa olisi pidettävä sitä, että kuntalaiset saisivat mahdollisimman paljon tietoja, myös pieniä tietoja, yhteisistä asioistaan. Tällöin tulisi myös pohdittavaksi asioiden julkistamisaikakohta. Yleinen periaate on se, että silloin kun asiasta on tehty päätös, se on julkistettava, mutta ei vielä asian oissa valmisteluvaiheessa. Yleisesti ottaen tuntuisi kuitenkin siltä, että jotakin asioita (jotka eivät esim. ole lautakuntakäsittelyssä) voitaisiin julkistaa jo valmisteluvaiheessa. Tällöin kuntalaisilla olisi enemmän mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja ainakin julkiseen keskusteluun ja kannanilmaisuihin yhteisissä asioissa. Osittain tämä läisi mielenkiintoa kunnan asioihin, toisi ilmi asialle hyödyllisiä ja varoitetettavia näkökohtia. Ilaisiä vuorovaikutusta ihmisten kesken ja yhteiskunnan kiinteätyä positiivisella tavalla, se estäisi passiivisuutta ja vieraantumista yhteiskunnasta.

Aessori ERKKI VUORI

Suomalaisuusliike Turussa 1880-luvulla II.

Kokoukset

Turun Suomalaisen Seuran intomielisti toiminnan aloittamista kuvastaa se, että päätettiin kokousta kerran viikossa. Aikaa myötenhän kokoustenpito kyllä harveni. Ensimmäisenä kokouspaikkana oli Phoenix-hotellissa huone, jonka "hyry on vapaa, ainoastaan vähäisellä palkinnolla valaistuksesta". Jo marraskuun lopulla v. 1880 huone todettiin ahtaaksi, jolloin hotellin isäntä Andersson suostui antamaan paremman huoneen 6 mk:n maksusta. Päätettiin vakuudeksi tehdä oikein kontrakti, jonka muuan yksityiskohta kuului: "Kokouksen aikana pitää olla buffetti."

Seuraavan vuoden syyskuun kauden alkaessa ruvettiin kuitenkin kokoontumaan Kaupunginkellarissa, jossa sitten oltiinkin vuoden 1882 marraskuulle. Yhden senjälkeen Teatterikahvilassa pidetyt kokouksen jälkeen — teatteritalosta ei sama isäntä Andersson voinut luovata huonetta jatkuvasti — päädyttiin taas Phoenixiin. Kulujen saatua muutama kokous pitää myöhempiä vuosina Teatterihuonekassa, joskus oltiin Kupittaalakin, kunnes viimein päästiin omaan katon alle.

Kokouksessa 22. 10. 1887 puheenjohtaja Jahnnson ilmoitti "hiero-neensa kauppa konditori Lehtisen kanssa huoneuksesta Petreliuksen talon yläkerrassa Nikolaintori varrella". (Nikolaintori = nyk. Tuomokirkkotori). Tuumittiin perustaa sinne "klubi", kun seuralle oli ravintolanpito-oikeus. Tiedettiin myös, että Käsitöläisyhdistys ja Vapaaehtoinen Palokunta olivat tehneet kontrahdin huoneiden varaamisesta Phoenixista, joten sinne seura ei ehkä pääsekään.

Klubista tulikin totta ja seura piti uudessa paikassa ensi kokouksensa jo 4. 12. 87. Tällöin katsottiin, että perustetun "Suomalaisen Klubin" jäsenet ovat myös seuran jäseniä. Tästä seikasta esitettiin kyllä eriväviä mielipiteitä. Uuteen sijaintipaikkaan hankittiin v. 1888 oma pianokin.

"Kumousvuosi" 1889 osoitti, ettei klubin ja seuran samajäsenisyyttä ollut kestävällä pohjalla. Kun lisäksi tiedettiin, että klubi oli tehnyt Lehtisen kanssa sopimuksen vain satatun vuoden loppuun, sai erityisytoimikunta lokakuun alussa tehtäväkseen tutkia kokoushuoneasiasia ja ehdottaa ratkaisua. Toimikunnan ehdotus oli valmiina jo saman loka-

kuun 19. päivänä. Siinä se totesi, etteivät klubin eivätkä Työväenyhdistyksenkaan tilat sovellu seuralle. Kun Phoenix oli tarjonnut salin n:o 72 seuran käyttöön 350 mk:n vuosivuokrasta, toimikunta ehdotti salin vuokraamista. Kokous päättiikin näin meneteltäväksi ja päätti myös, että uuteen paikkaan siirrytään heti. Tämän kirjoituksen kohteena olevan kymmenvuotiskauden viimeiset kokoukset pidettiin siis Phoenixissa. Seuran huonetta sai myös Käsitöläisyhdistys käyttää tarvittaessaan. Myönnettiinpää jo marraskuun lopussa siihenkin, että Ruotsalainen klubi sai käyttää huonetta kahdesti kuukaudessa, pianosta oli erikseen suoritettava 6 markan iltamaksu. Vuoden 1889 viimeinen kokous oli jouluaaton aattona ja siinä keskukselliseen Turun Suomalaisen Seuran ravintolapito-oikeuden siirtämisestä Työväenyhdistykselle. Asia "jäi pöydälle".

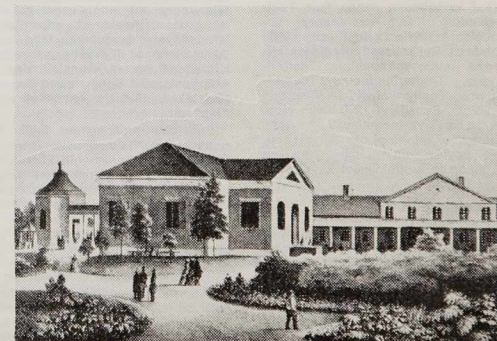
Kokouksia pidettiin vv. 1880–1889 kaikkiaan 131, siis keskimäärin 13 vuodessa. Perustamivuoden syyskuudella oli kokouksia runsaan kolmen kuukauden aikana kokonaista 14 ja tiheään kokoonnuttiin seuraavanakin vuotena 24 kertaa. V. 1882 määrä aleni 15:een ollen vv. 1883–1888 varsin tasaisesti kymmenkunta kokousta vuodessa. Kliinkeänä vuotena 1889 luku nousi 17:ään. Kokous-

paikkatilastosta muodostuu seuraavainlainen: Phoenix 68 kokousta, Kaupunginkellari 21, Suomalainen Klubi 20, Teatterihuone 11, Kuppiaa 10 ja Sositeetti 1.

Juhlat ja illanvietot

Kansallisromanttisen ajan kuvaan luonnollisesti kuuluu, että kekseliet juhlat järjestivät suomiesten päiviksi. Vuosijuhlan pitämisen ajaksi kiteytyi heti käärken Runebergin päivä helmikuun viides, jona päivänä ensimmäinen varsinainen vuosikokous oli v. 1880 pidetty. Vuosijuhlia kertyi näin ollen käsiteltävänä olevana kymmenenä vuotena 9. Samana aikana oli Lönnrot-juhlia 5, Snellmanin ja Yrjönpäivän (Yrjö-Koskisen) juhlia kumpiakin 4, Porttanhiljia 2 sekä Topelius-juhlia 1, yhteensä siis 25.

Yleisölle tarkoitetuissa suurjuhlissa oli 1880-luvulla usein varsin merkittäviä motiiveja. J. W. Snellmanin 75-vuotispäivä oli joukokuusen juhlan aiheena v. 1881, mutta jo seuraavana vuonna samainen tilaisuus kulki Snellmanin surujuhlan merkeissä. V. 1882 juhliittiin huhtikuussa Elias Lönnrothin 80-vuotispäivää, jolloin mukana oli myös Turun kaupunki (= ruotsinkieliset); kaksi vuotta myöhemmin oli juhla jär-

Phoenixin jälkeen olivat kuvan esittämä Kupittaan ravintola ja toisaalla tässä lehdessä kuvattu Seurahuone-Kaupungintalo Turun Suomalaisen Seuran käytettäviä kokouksipaikkoja 1880-luvulla.

jestetty Lönnotin huhtikuiseksi hautajaispäiväksi. Lönnot-juhla 28. 2. 1885 toimenpantiin Kalevalan syntymisen 50-vuotismuistoksi. Muuan vuosijuhlista, v. 1886 pidetty, ei ollut seuran yksinään aikaansaapa, vaan silloin yhdyttiin Runebergin muiston kunniaksi järjestettyyn kaksikieliseen juhlaan. Sensijaan järjestettiin Topeliuksen 70-vuotispäiväksi 14. 1. 1888 juhla nimenomaan Turun Suomalaisen Seuran aloitteesta, vaikka juhlassa suoritettiin ohjelmaa molemmiin kotimaisiin kieliin. Marraskuiset Porthan-juhlat 1880 ja 1889 olivat tämän kymmenluvuun juhlasarjassa ensimmäinen ja viimeinen yleisöjuhla. Viimeinaitu oli samalla seuran 10-v. juhla.

Muita juhlinnan merkeissä pidetty illanviettoja ja huvitilaisuuksia kertyi vuosikymmenen aikana vain kymmenkunta. Niihin lukeutuvat laivamatka ja pari rekiretkä. Kahdeksasta varsinaisesta iltamasta kaksi sai täsmällisen määrätelmän soittoilta. Vähälukuisuus selittyi kyllä paljoilla siitä, että kokouksissa oli aina jotain ohjelmaa, useinkin ne olivatkin juuri ohjelmaa-eikä keskustelukokouksia.

Juhlien ja iltamien pitopaikkana oli suositummissa asemassa Kupittaan ravintola, jossa 14 näistä tilaisuuksista vietettiin. Seuraavaksi soijottuu Phoenix 8, sitten Teatteri-lämpiö 4, Kaupunginhuone 3 sekä Suomalaisen klubin huoneisto ja Ruotsalainen lyseo, kumpikin 2. Laivamatkasta toukokuussa 1883 ei asiakirjoista löydä merkintää, missä sen päätyttyä kokoonnuttiin, vaikkakin selvää, että niin tapahtui. Rekiretkistä sensijaan saa tarkan selon. Ensimmäinen oli päämäärään saattoseppä Petterssonin huvila, jonne mentäessä poikettiin kahvilla Yleiskävelyssä (nyk. Ruissalon Kansanpuistossa) ja illalla oli iltama Phoenixissa. Toisella kertaa matkattiin Isoon-Heikkilään ja illalla riemuittin Kupittaalta.

Pöytäkirjoista tapaa hämmästykseseen niin varhain kuin 1880-luvulla sellaisen varsin uudenkalaiseksi katsottavan sanan kuin Teatterilämpiö. Tosin se esiintyy kokousten ja juhlien selostuksissa vain kahdesti. Rakkaasta lapasta on kirjoissa monia vaihtoehtoja: Teatterihuone, Teatterihuoneus, Teatterisaloni, Teatterikahvila ja Teatterin virvoitus. Sensijaan 1900-luvun alussa miltei yksinomaisesti käytetty Teatterilöyly-sana ei ole eksynyt seuran pöytäkirjoihin, vaikka se on varmaan jo tuolloin ollut käytössä.

Erikoisvuosi 1881

Vuoden 1881 alkukokouksissa valmistauduttiin viettämään kahta merkittävää juhlaa: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran 50-vuotisjuhlaa 16. 3. ja Snellmanin 75-vuotisjuhlaa 12. 5. Edelliseen oli tiirehtiöitä Vasanuista pyydetty "toimittamaan yhteistä laulua", mihin hän lupautui ehdolla, että seura hankkii laulajia. Prof. August Ahqvistia (A Okasta) ja hänen jälkeensä prof. Julius Krohnia (Suoniota) pyydettiin teke-

mään juhlaruno, mutta he eivät voineet ottaa tehtävää vastaan. Tällöin Wasenius heltyi ja tuli avuksi. Hän oli näet Lönnotin Isänmaankirven värsyihin "seipittänyt sävelen, jotta ne käyvät alvan hyvin kantadin asemesta". Myöskin rovasi Antero Warelius oli lupautunut juhlapuhujaksi ja maljapaheet Kirjallisuuden Seuralle, Seuran esimiehelle, Elias Lönnrotille, Runoilijoille ja Isänmaalle olivat järjestyksessä. Vieläpä oli olemassa päätös siitä, että juhlaa vietetään "erityisesti miesten kesken, sillä juhlan luonnekin on enemmän ikäänkuin miehistä laatu". Juhlaan oli jo kutsuttu arkipiispa, presidentti ja pormestari virastolleen ja vielä kutsutaan kuvernööri virastolleen, Kivipainoa, pääteltiin painattaa "koristettu juhlaohjelma" ja pitää juhla Solenniteitin salissa (= Akatemiatalon juhlasalissa). Kuusi marsalkkaa ohjaa juhlija paikoille siten, että jäsenet osoitetaan perimäisille penkeille.

Valmistelut Snellman-juhlaakin varten olivat aloitetut, kun kokouksen pöytäkirja 19. 3. 81 muistuttaa molemmat hankkeet:

"Kun rakkaan Suuriruhtinaamme äkkilöydettämälläni kuoleman tapaus on estänyt viettämistä aiotua juhlaa", keskusteltiin, viettäköön sitä (siis Kirjallisuuden Seuran 50-v. juhlaa) myöhemmin. Toisten mielestä oli viettävä, toiset vastustivat, koska juhlapäivän ohimentyä "miehetki ovat jo lainistuneet". Käsitellyt lähtettiin ja juhlaalle seuralle lähetettiin telegrammi.

Asiaan palattiin jo viikon päästä. Peruutunut juhla suunniteltiin pidettäväksi Snellmanin päivänä yleisessä päivällä ja Snellman-juhla kaupungissa iltasella. Kokouksessa 30. 4. Kirjallisuuden Seuran muistojuhlasta kokonaan luovuttiin. Iltajuhlaan päätettiin pyytää puhujaksi tuomiorovasti Renvall.

Lieneeköhän "erään nimen varjo" (Aleksanteri II:han oli kuollut pommiattentaatin johdosta 13. 3.) vaikuttanut yhäkin juhlaohjelmassa, kun mm. oli todettu (puheenjohtaja Jahnsson), että "useat maamme kunnat hankkivat edusmiehiä lähetettäväksi lausumaan tälle kansallisuutemme jaksitylle sankarille kiitosluottusta", ei kunnioitustaan", ei Turusta eikä Suomalaisen Seuran piiristään tällaista lähetystä saatukaan.

Sensijaan toukokuuhun juhla innotti seuran "toimeenpanemaan sanomalehden" Snellmanin kunniaksi. "Tervehdyksen" toimittajiksi valittiin inspehtori Berner ja tohtorit Erich, Helander ja Jahnsson. "Puhuttu tulo käytöstä saa määrätä Päivän Sankari." Juhlahedden vierille majasteri Almborg, joka tuoliin oli muutenkin asioillaan pääkaupungissa. Jäykkyillä kyllä murheella merkkipäivä, että juhlahehti oli tuottanut tappiota 100 mk. Tappio maksettiin ja jäänöserä päätettiin myydä 25 p. kpl. "sitte kun on saatu tilit entisistä myönnökistä". Päivän Sankarilla ei näin ollut ollut vaikeaa puhtaan tuoton määräämisessä.

TURKU ja tulevaisuus

Turun yleiskaava alkua valmistaa. Sen esittely tapahtuu maaliskuussa. Tähän aiheeseen liittyen saksimme Turun Ylioppilaslehdessä 4/1968 Risto Konttisen kirjoituksesta Kaupunki kasvaa korkoa korolle seuraavat referaati:

Mikä on Turun keskustan rooli tulevaisuudessa? Käydäänkö siellä kauppa vielä vuonna 2000? Kuljetaanko sinne bussilla vai yksityisautolla? Vai jätetäänkö se sellaisekseen - museoksi, muistuttamaan siitä, miten kauppa käytiin puoli vuosisata sitten? Piakkoon esiteltävä Turun yleiskaavaluonnos sisältää suunnittelijoiden näkemyksen asiasta. Kaupunkilaisten on sanottava sanansa. Ovatoke he valmistautuneet siihen?

Pari vuotta sitten Brysselissä järjestetty kansainvälinen jakelu- ja kaupunkisuunnittelukongressi ei päässyt yksimielisyyteen siitä, onko parempi saneerata vanhoja keskustoja jotta elämä edelleen mahtuisi niihin mahdollisimman monivaihteisena, vai onko esimerkiksi vähittäiskaupan ja palveluliikkeiden annettavaa asettua kaupungin liepeille, joihin säästetään usein jättämälläsiellä liikenne-investointeja. Kollektiiviliikenteellä on omat kannattajansa ja yksityisautojen käytöllä omansa.

— — —

Kaupunki kasvaa toimintojen vuoraukuteksen takia kasautuvasti, korkoa korolle, mutta samalla tavalla kasvaa vaara, että se tukehtuu oman kasvunsa. Tämän vuoksi on pakko sopia joistakin yhteisistä tavoitteista ja koordinoita toimintaa.

— — —

Esimerkiksi nykyinen tapa rakentaa Turkua yhtaikaa jokaiseen ihmisluontaan on tuskin paras mahdollinen, koska keskeneräistä ja vajakaäyttöistä reaalipääomaa tulee näin olemaan joka taholla vuosikausia. Vain koordinoimalla investointisuunnitelmaa voidaan varmistautua siitä, että ne tulevat säilyttämään arvonsa myös pitkällä tähtäyksellä katsottuna.

Muun muassa Tanskassa ja Ruotsissa on jo jonkin aikaa ollut järjestelmällisiä ja jatkuvaa elinkeinoelämän osallistumista kaupunkisuunnitteluun, joten tällaisen toiminnan ei meillä tarvitse alkaa aivan pimeässä. Sen aloittamisessa ei kuitenkaan enää ole syytä viivyttää.

Turun sataman alusliikenne ylittää ensi kertaa 4 milj. nettorekisteritonnin rajan

Turun sataman alusliikenteessä ylittettiin vuonna 1967 ensi kerran 4 milj. nettorekisteritonnin raja liikenteen noustessa noin 4,2 milj. nettorekisteritonniin ja ulkomaanliikenteen alusmäärän yli 3.000, kertoi satamajohtaja Esko Ajanen Suomen Turulle. Saavutus on erittäin merkittävä sitä taustaa vasten, että tavara-liikenne väheni tonnimääräisesti edelliseen vuoteen verraten, koska v. 1966 oli ankara jätälvi, joka toi Turkuun kevätpuolen kuukausina runsaasti lisäliikennettä. Vilkas matkustaja- ja autolautaliikenne tietyistä nostaa Turun numeroita huomattavasti sellaisiin satamiin verraten, joista mainittu liikenne puuttuu. Mutta kansainvälisissä yhteyksissä kiinnitetään satamien suuruusluokituksessa mieluummin huomiota juuri nettorekisteritonni- ja alusmääriin kuin tavaratonneihin.

Linjaliikenne vankkana perustana

Turun sataman säännöllisen, ympärivuotisen liikenteen pohjana ovat vilkkaat säännölliset linjat. Uusiimpia niiden joukossa ovat linjat Puolaan ja Itä-Saksaan.

Turusta on säännöllinen rahtiliikenne nykyisin seuraaviin maihin ja satamiin:

Englanti, Skotlanti ja Irlanti: Lontoo kerran viikossa, Bristol 2 kertaa kuukaudessa, Felixstowe, Harwich, Hull kerran viikossa, Grangemouth, Middlesbrough, Liverpool, Manchester, Ellesmere Port, Newport, Swansea joku 14. päivä.

Länsi-Saksa: Hampuri, Bremen ja Lyypekki kerran viikossa.

Itä-Saksa: Rostock joka toinen viikko.

Puola: Szczecin (Stettin) kerran viikossa ja Gdansk joka toinen viikko.

Tanska: Kööpenhamina kerran viikossa.

Belgia: Antwerpen kerran viikossa.

Hollanti: Amsterdam ja Rotterdam kerran viikossa.

Ranska: Le Havre kerran viikossa. Rouen joka 14. päivä, Calais tai muu Pohjois-Ranskan satama viikottain.

Ruotsi: Tukholman ja Norrtäljen liikenteen lisäksi Gävle 2 kertaa kuukaudessa, Malmö ja Göteborgin joka toinen viikko.

Norja: Oslo kerran kuukaudessa ja Länsi-Norjan kerran kuukaudessa. Säännöllisen linjaliikenteen lisäksi on ns. epä säännöllisiä vuoroja

seuraaviin maihin: Norja, Englanti ja Manner-Eurooppa, Islanti, Puola, Välimeren satamat, USA, Kanada, Etelä-Amerikka, Länsi- ja Itä-Afrikka, Australia ja Kaukoi.

Kuorma-auto- ja kontaineriliikenne kasvaa nopeasti

Rekka-autoliikenne on kasvanut noin 30 pros. vuosivauhtia ja lauttaliikenteen osuus on jo yli 10 pros. sataman tuonnista ja viennistä. Maamme koko ulkomaisesta kauko-kuorma-autoliikenteestä kulkee Turun kautta noin 80 pros. koska täältä on hyvät yhteydet eri suuntiin sisämaahan sekä itästä lauttavuorot Ruotsiin. Ehkä vielä tämän vuoden aikana päästään Turun satama-alueelle rakentamaan kauko-kuorma-autoliikenteen asemia, mikä merkitsee huomattavaa edistysaskelta ja tulee parantamaan liikenteen organisoinnismahdollisuuksia.

Toinen uusi liikennemuoto on kontaineri- eli suuryksikkökalvelus, jolla alalla Turun sataman palvelumahdollisuudet myös ovat hyvät. Meillähan on Länsisatamassa tähän tarkoitukseen sopiva 60 tonnin liikkuva nosturi ja sen käyttö on jatkuvasti kasvamassa.

Ilahduttavana piirteenä todettakoon edelleen, että paperin ympärivuotinen vienti Turun kautta on kasvanut tuntuvasti ollen nykyisin n. 60.000 tonnia vuodessa. Se tulee etupäässä Kaipolan ja Valkeakosken tehtailta, mutta esim. 1966 Turun kautta vietiin jossain määrin kaikkien paperitehtaittemme tuotteita.

Vientitavaran varastotilat ovatkin siksi vilkkaassa käytössä, että emme voi ottaa tänne pitemmäksi aikaa varastoitavaksi esim. pohjoisimpien tehtaiden talvikautena laivattavaksi tulevaa selluloosaa.

Tuontipuolelta todettakoon, että Turun asema autojen tuontisatamana on entisestään vahvistunut kahden suuren valmistajan keskitettyä tuontinsa Suomeen tänne. Henkilöautoja tuli Turun kautta viime vuonna maahan runsaat 20.000 kpl eli kolmannes koko tuonnista. Se tapahtuu huomattavalta osalta erikoisaluksilla.

Uusi satamajäänmurtaja pian rakenteille

Uuden 1800 hv:n satamajäänmurtajan työpöyrustukset ovat valmistamassa ja rakennustyö pääsee pian alkamaan. Alus tilahti Äsiverkenitälä Amälstä Ruotsista. Se rakennetaan siis Vänern-järven rannalla ja tulee sieltä Göran kanavaa merelle. Aluksen koneisto toimitetaan kuitenkin Suomesta. Wärtsilä-yhtymä valmistaa dieselmootorin ja Strömberg sähkölaitteen. Aluksen hankintahinnasta jää siis huomattava osa kotimahan. Uusi jäänmurtaja saadaan käyttöön seuraavan talvisesongin ajaksi, sillä sen on määrä valmistua joulukuussa. Mainittakoon, että nykyisen Auran pääkone keuhitt 650 hv, joten uusi satamajäänmurtaja tulee olemaan noin kolme kertaa tehokkaampi.

O. Koivisto

"Iräsenkarun" pojat 50 vuotta sitten

Tällainen paljasjalkainen turkulainen, joka oppi vuotensa kasvanut "iräsenkarun", muistava hyvin ne ajat yli 50 vuotta sitten, jolloin pisin "Linjakattu" (nykyinen Kuittakatu) ja Urheilupuistossa "sukisittit tynäräkipävi". Ei silloin ostoskissa tavallista kansalaisilla ollut. Herrasväijä hihteli pitkällä ja soukilla haapavälsillä. Naissilla oli pitkät hameet ja mihinkään epätasaisin pakkoihin he eivät menneet vahingossakaan.

Urheilupuistossa oli myöskin upea keikkailurata, komeine keskieroopasta tuotune kelmakalaleineen, joka oli erittäin vilkkaassa käytössä. Iltaisin olivat "paanalla" suuret ruusettiluistelu joissa oli väkää aina radan täydellä. Torvisoitto pelasi ja iotulutuskarkeitä säihkyivät taivaalla.

Ennen edellistä maailmansotaa Turku oli oikeastaan kolmikielinen. Täällä oli ruotsinkielisten ohessa myöskin runsaasti venäläisiä. Heitä oli kauppiaina, vihannevisvileijoina, kadunlaskijoina ym. ammatteissa. Lisäksi oli runsaasti upseereita, kasakoita, jalkaväkää ja meidän pikkupoikien suuria iloita "fotistaja" (fotistaja). Seurakunta, Saterakunta olivat silloin aikaa "Sokerbrugin" rannassa, niillä paikoin missä nyt on mm. Suomen Joutsen.

Pikkupojat olivat kovasti ihastuneita "ryssin" kuten silloin yleisesti sanottiin. He olivat tavattoman lapsirakkaita. Kun me pikkupojat surkealla äänellä sanoimme "basalusta glieba" taikka "basalusta sakru", niin meidän aina sitä suuria sokerinkappaleita ja ihanamakuista ryssänlimppua. Äidit olivat kovasti tytytyväisiä kun "mukulat" toivat sokeria ja limppua kotiin. Ei sitä nyt juuri kerjäämistä katsottu. Olihan vain jokin pikkupoikien toimitintalua. Nykyisen Sirkkan kasermin leipomon ikkunasta tytöt saivat usein "kerstukukkoja" (= esiliina) tuoretta taikinaa josta kiireesti vietiin kotiin.

Totuuden nimessä on sanottava, ettei yksin lapset olleet ihastuneita venäläisiin, kyllä suomalaiset "filjuskittin" olivat tulisiimmein kassakoihin ja kiharukakkaisiin flotis-teihin innostuneita.

Nykyisen Kupittaan aseman edustalla olevalla aukiota venäläiset kassakat suorittivat hurjia ratsastusleikkijäin ja sotaharjoituksiaan. Se oli jännää nähtävyyttä meille pikkupojille. Pääasiä sitä joskus hevosien selkäänkin vaikka kovasti pelottiin.

Uudenmaantieltä alkoivat suuret "ryssänleipon" joissa venäläiset kasvattivat kurkkuja, kaalia ja muita vihanneksia. Se oli sitä aluetta missä nyt on mm. ruotsalaistalot.

Kupittaan takana LSO:n nykyisellä tehdasalueen seudulla oli venäläisten jätelähdös. Sieltä "marossyrssä" nostivat pöytyn päänsä päälle ja kiertelivät pitkin kaupungin huudellen "marosseni, marosseni". Se onnellinen joka sai kotoaan esim. sunnuntaiin viisi- tai kymmenpennisen, otti "teefatini" ja lusikan mukaansa ja osti annoksensa pöntöstä, joka suurella kauhalla ammennettiin vädille.

Ruotsinkieliset hallitsivat ennen edellistä maailmansotaa Turun julkista elämää. Tunnettu turkulainen kunnallispoliitikko, edesmenyt talousneuvos F. J. Tuomola, kertoi minulle, että kun hänet valittiin rahtitoimikamariini (sama kuin nykyisin kaupunginhallitus) niin siellä kävi kaikki keskustelu ruotsiksi, joka oli hänelle täyttä hebreaa.

Turun murteessa oli silloin paljon ruotsinvoittoisia sanoja. Sanottiin "rebetta" (punajuurii), "morintteri" (porkkana), "tikkelperi" (karvais-marja), "förfkeli" (esiliina), "tilprikari" (kaadin), "nestukki" (nenäläinen), "exaami" (koulututkinto), "pe-tyki" (todistus jne.).

Syntymäaikoina itäisen kadun alkupäästä muuttin toiseen päähän aivan Betanian viereen, ns. Lämpin taloon. Se oli vuonna 1911. Ei silloin paljon piittänyt talojen numeroista. Oli vain "Sika Suomisen", Koppen, Hollstenin, Niemisen, Ullan ym. nimisiä taloja, jotka nimettiin talonmestajien nimen mukaan.

Lämpin talossa oli hella- ja kakluunihuoneita. Oli siellä parihuoneetkin, jossa asui "Kassa Levanten" Andreä & Rosenqvistin insinööri. He olivat herrasväkeä, joilla oli oikein lastenvaunukin, jotka olivat silloin erittäin harvinaisia. Niissä uinui pieni Viljo poika, josta sittemmin tuli yksi Turun kaupungin arkkitehteista Viljo Laitsalmi. Hänkin jo vainaja.

Toinen ns. puolivillainen (puolivarakas) perhe asui samassa talossa, mutta yhdessä huoneessa. Sen perheen muodostivat äiti ja poika. Isa oli Kongossa koneenkäyttäjänä, jossa niikin aikoihin oli paljon suomalaisia. Kerran heille tuli syytä halkoja ja minä parin kaverin kanssa ajoimme ne sisälle. Tästä saimme palkkasi komeat juustovileit! Se oli pakkio se. Ei silloin tavallisissa perheissä leivän päälle juuri voita annetta juustosta puhuttakaan. Lagerströmin Harry poika ei silloin 5 vuotias.

Tästä Harry pojasta kasvoi sittemmin meidän kaikkien turkulaisten ylleys Harri Larva, joka 1928 juoksi kultamitalin. Paavo Nurmen, Järumehekkadun pojan kanssa, nämä Paavo ja Harri juoksivat Turun maailmankartalle.

Sairaudet hoidettiin siihen aikaan tervalla, mirtuuralia ja pirunpaskalla, ja kun kuolitit oli lähdon syy "oko" sulkuu" (keuhkotauti), "kretta" (syöpä) tai "laaki" (sydänhalvaus). Köyhien lääkäriä oli Aarnio Linna-kadulla ja taksa oli köyhiltä 50 penniä ja rikkailta 2 markkaa. Hän hoiti kaikki sairaudet. Oli sitten käsi poikki, silmä väliä, nenä tukossa taikka joku sisäinenkipu. Jos ei Aarnio voinut auttaa, niin se oli lähtö sitten.

Itäisen kadun loppupäähän rakennettiin myös ensimmäisiä yhtiötaloja, kuten Puto, Siivo ja Kuusela. Niissä oli kaikissa vain komea hellahuone. Ne tehtiin erittäin kunollisesti. Grunitit eli perustukset olivat suurista jenkärjäläisistä. Vielä tänäkin päivänä ne ovat erinomaisessa kunnossa. Osakkaat olivat kaikki ammattimiehiä, joten kaikkiansakin kunnostustyöt tehtiin huolella ja talloilla, aina talonmiehen tehtäviä myöten.

Vuonna 1912 alkoi itäisen kadun poikien tontuun vaikuttaa "Betunia setä". Hän oli diakoni Einar Henriksson joka pani Betanian suojissa poikatyön käyntiin. Hän oli tulisielinen nuorisoyhtiö. Senta perusti partiojärjestön, jota silloin nimettiin "poikateiksi". Hän jämästi näytelmiä, kaikenlaisia askartelutöitä, urheilukilpailuja, veneetä ja kerhoja. Saatiinpa poikia oikein nahkaista palloakin. Ennen oli potkittu vain frasu-palloja. Hän kokosi suurin piirtein kaikki pojat "Betuniain". Meillä oli suuri kasvitahamaakin, jossa joka pojalla oli oma pöytänsä, jossa oikein järjestyksessä kasvatettiin vihanneksia, jotka suurella riemulla syksyisin vietiin kotiin. Äidit ja isät olivat onnellisia kun kakarat eivät olleet pahan- teossa, vaan seiden siipien suojissa.

Uimassa käytiin Urheilupuiston lukuissaa kuljussa ja lyväskillä Oittamolla. Myöskin "Litosen" järeissä uitiin sunnuntaiin. Läntisellä puolella käytiin uimassa "promenaadissa" Ruissalon kansanpuistossa, sekä Aurajoessa Raunistulan kohdalla.

Lauantai olivat sellaisia juhlapäiviä, jolloin perheenäidit menivät torille. Sieltä ostettiin viikon leipäkryssä, jotka sokeritoppaunoralla oli sidottu nupiksi. Se oli kivikova ja paksua maalaisleipää. Myöskin fläskinappaleet, veripalut, voi ym. sarpimet ostettiin torilta. Joskus äidit ottivat jonkun isänsä pojan, lapsia oli aina joka perheessä palloja, kantamansa suurta torikoria ja leipänpöytä. Silloin sai joskus ostaa lautasellisen fläskinappopaa torilta ja se oli erinomaisen herkkua. Erikoisesti me pojat olimme innokkaita katsomaan "Linseenskaa"

originellia torimateriaa joka myi kanoja ja metsäniirasta Turun yläluokan frouville ja venäläisten upseerien perheille. Torilla ostettiin myöskin ns. trasusyhtä jota myytiin suurista saavista, kuten laukkamakaraakin. Trasusyhtä oli keitettyä eläimiä, kuten maksaa, keuhkot, utareit, pernat ym. elukoiden sisäelimeit. Se oli halpaa ja hyvää ruokaa.

Väläin me Iräsenkarun pojat lähdimme retkeilemään eri tahoille Turkua. Erikoisen jännittävää oli mennä Raunistulan suunnalle, joka silloin kuului Maarian pitäjään. Tuoreporin kulkussa Lempi-hoitelun pihalla oli usein karselli, sirkuslähkeen, peliaine ja jännittävä leikkitoinen. Vuosisadan vaihteessa Raunistula oli oikea huliganismin pesäpaikka. Niitä ajoitahan on sanaparasiin, että kun vieraspaikkakuntalainen kysyi, että missähän se Raunistula on, niin vastattiin: Se alkaa siitä kun olutpullo heilähtää paassä ja puukko on kuustuunaa selässä.

Urheiluseura Maarian Pyrkivä, joka toimi pääasiassa Raunistulassa teki erittäin suuriväisyyttä työtä huliganismin kitkemiseksi Raunistulasta.

Heti tulista alkoivat myöskin juutalaisten narikat (myyntikoujut). Ne olivat nykyisen linja-autosaaman seutuvilla. Niissä myytiin käytettyjä vaatteita, lakkeja, kenkiä ym. kamaa. He eivät saaneet kaupungin rajojen sisäpuolella harjoittaa kaupaa. Sieltä ne pappi, Kiekkit, Liivakki, Schuppi ja Saluskit ym. tekstiilikappaleet uransa aloittivat. He olivat pääasiassa Venäjän juutalaisia.

Turun Urheiluystävät, joka perustettiin jo viime vuosisadan puolella ja lopetti toimintansa v. 1943, on tehnyt erittäin suuriväisyyttä työtä urheiluharrastuksen levittämiseksi Turussa ja koko maassa. On hämmästyttävää se kaukonäköisyys jota jo silloin ilmeni kun kokonaista 16 hehtaaria varattiin Turun keskustasta liikuntaharrastusalueeksi. Lehtori Aage Blomberg veti tätä järjestöä vuosikymmenet. On muistettava, että koko alue oli aivan luonnontienä. Ajeitinhän sinne heti perustamisvähästä yli 4000 hevoskuormaa multaa ja savea, kuten asiakerkivat kertovat.

Ennen edellistä maailmansotaa oli Turun suurtupaus "Brankarit" suuret juhlat Urheilupuistossa. Koko Turku oli silloin liikkeellä. Juhlale edelsi mahtava palokuntalaismarssi halki kaupungin ja torisoihtokunta veteli komeita marssoja. Brankarit olivat upeissa univormuissa ja kentällä oli monenmoisia urheilukilpailuja, kuten hirsensyösyä, komppaniiden välisiä köyden- voimistelupäilyä ja kaikkea mitä kunnon kansainluinen kuului. Olutta uutiin ja ehkä vähän terävämpiäkin aineita, koska brankareita iitassella jouti pitkin puskia juhlusta uupuneina. Ne juhlat olivat kulta-aikaa meille pojille. Kokosimme massamäärin tyhjää olutpulloja, jotka sitten veimme "Kingeliniin bryykin" ja saimme 5 penniä kappaleelta.

Tennispeli oli siihen aikaan hyvin suosittua Urheilupuistossa. Herrasväijä pelasi ja me pikkupojat olimme pallopoikia. Ei silloin ollut mitään panssariverkkoja, vaan pallot lentelivät useasti takanaolevaan kuusimetsään. Palkkio oli yleensä 50 penniä tunnilla, mutta joku kitupiikki antoi vain 25 penniä eli "tisi-säin". Heidän pallonsa tahtivat, oimutuista kyllä, seuraavalla kerralla kadota kuusikkoon ja niissä oli usein vähän sammaleitaakin päällä.

Rahaa ei silloin juuri kotoa saatu. Korkintaan toissa käypä vanhempi veti taikka sisar joskus antoi kymmenpennisen, jolla sai murusia leipomulle. Rahaa hankittiin myymällä lehtiä irtontumeroita, varsinakin sunnuntaiin. Ei silloin ollut varaa tilata lehteä kotiin. Lisäksi "lölös-tettiin" (koottiin luita kaatopaikoilta), kerättiin romua ja "marostettiin" herrasväile. Romut ja luut myytiin Mauritzsonin romukauppaan.

Kun tämä porinani nyt liikkuu pääasiassa muinaisia muistellen, niin lienee paikallaan nostaa hattua niille, jotka jo ovat vainajia. Ne herrat, turkulaalaiset, jotka suurina turkulaispatiootteina lahjoittivat meille mm. taidemuseon, biologisen museon, kirjastotalon, ja panivat alulle Turun historiallisen museon. Ne ovat tänäkin päivänä nähtävyyksiä, joita turkulaiset suurella ilpeydellä voivat näyttää vieraspaikkakuntalaisille. Myöskin Turun Tuomiokirkon arvovalta historiallisia perinteitä he vaalivat suurella pieteetillä.

Silloin eli Turussa suuria mese-naatteja. Tosin verotuksen oli toisenlaista. Olihan Turun taksoituslautakunnassa aikoinaan tapanä, että katsottiin tarkkaan kenelle annettiin enemmän kuin yksi ääri eli aani. Korkein mahdollinen oli 25 ääriä. Tämän määrän saivat vain johtot, Rettig, Dahlströmin veljekset, Jakobsson ym. Isäni, joka oli vosi- katti, sai kaksi ääntä ja siitöks meidän Taata oli yllpiä.

Kirjakappias Edgren oli taksoituslautakunnan puheenjohtaja ja hän kuulemma tapaili tarkastella taksustaan ottamansa vahakantista vihkoa ja sieltä tuli täsmälliset esitykset kunkin turkulaisen sen- vuotisesta takseeruksesta. Trengit, piat ja muut sekälajit eivät saaneet yhtään ääriä.

Ne olivat niitä aikoja, jolloin tehtiin ja liikemiehet voivat hyvinä vuosina tehdä suuria investointeja ja antaa turkulaisten iloksi moisia suurlahjoituksia.

Meidän nykypolven turkulaisten on syytä suurella kunnioituksella muistella niitä entisiä kunnallispoliitikkoja, jotka jo silloin kun Turussa oli n. 35 000 asukasta, rakennuttivat suuremmoisen kauppahallin, Palkkuntalon, Penttiläntalon, Paloseaman ja useita muita upeita laitoksia. Esim. Turun punatiilien vaivastalo oli silloisissa oloissa komea palatsi.

Vilho Lehtonen

TIE

Tulee uusi tie, sanoivat muutamat, oikea strada, sanoivat lukeutet, tulee tuo, mikä vie kodit, sanoivat pieneläjä, jotka olivat vuosia sitten valvoen saaneet pienen tontin pysyyn ja muokanneet vähäisen puutarha-ajan sen ympärille.

Ja se tuli se tie. Ensin tulivat kaupungin herrat, jotka vain katselivat. Nouisivat hienoista autoistaan ja alkoivat karttella mökkiyhteiskuntaa tien kummallakin puolella, sen vanhan tien. Tuli pienempiäkin herroja, joskaan ei kootaan niin arvoltaan, mittanauhat ja lehtiöt käsissä. "Pelkään näitä niin etten sanoa osaa", sanoi vanha nekkummo, joka oli vuosikymmeniä asunut keltaisessa kauniissa mökissään aivan sen vanhan tien laidassa ja elättänyt itseään nekkujen valmistuksella. "Kun ne herrat tulivat tieä, kirjoittivat lehtetä töihinsä, niin siitä seuraavalla viikolla saa taas joku mökin omistajia tuomionsa, mökki on poissirrettävä, tai revittävä määrätyn ajan kuluessa", jatkoi nekkummo ja hän oli aivan oikeassa. Niin siinä kävi, juuri niin. Autot, linjurit, mopeedit ja skootterit ym. ajopelit tarvisivat tilaa ajaa, ajaa vauhdin hurmaa tuntien, ajaa kiireistä työajaa ja ajaa aikataulun mukaista henkilöajaa. Ja kaikilla heillä oli aivan aivan suunna- ton kiire päästä eteenpäin mitä nopeammin. Miten monta kirstua ja manasta oli nekkummo kuullut juuri mökkinsä lähtevillä, kun vastantulijat huusivat ja kirjoittivat tien, sen vanhan tien kapetta. Mutta se tie olikin syntynyt niihin aikoihin, jolloin ajettiin hiljaisista lönnökö kirkkoon tai vietiin tavaraa kaupungin torille myytäväksi. Ja jalankulkijoi- lakaan ei siihen aikaan ollut kiirettä, kuljettiin hiljaa ja virkeästä ilman turhaa husumista. Rauha kuului aivan kuin olennaiseksi yhteen sen vanhan tien kanssa, joskus lauantai-iltoina, silloin kauan sitten, tulla tömistä joku juopunut jostakin kaukaa ja ajaa huristi hurjaa vauhtia mökkiyhteiskunnan ohi. Ja silloin tultiin ikkunoihin katsomaan ja verhoit vedettiin syrjään ja suunattiin, että kuu roisto se pyörä ahtaa nolla kauhealla tavalla liikkuu ja vie- lä luontokappaleen kanssa! Mutta se oli harvinaista ainakin sillä tiellä, silloin.

Mutta nyt pitä tulla uusi tie, uusi, kolmekatainen tie. Mökit ja puutarhat maan tasalla, ja se hieno 3-kaistainen tie tilalle. Jouduin kulkemaan sitä kautta eräänä päivänä, aivan sattumoisin. Ja näin sen uuden rakentelilla olevan tien, tie stradan, ja vielä vähän sitä vanhaakin maastetta, joka sekini oli asfaltitoita. Ja näin, että nekkummon keltainen mökki oli myöskin maan tasalla ja paksu hiekkakerros peliti sen kohdan, jossa mökki oli ollut, ja siitä kulki nyt sitten

se tuleva strada. — Pysähdyn ja katselin sitä surren slimmassani maailman "eteenpäinmenoa", mikä tietenkin monessa kohdassa on välttämätöntä, mutta ei kuitenkaan läheskään aina. Mökki, nekkumumon mökki, oli vielä hiljan sijainnut siinä tien laidassa, siitähän oli vain muutama vuosi, kun lasten kanssa kävelimme hiljasta sunnuntaikävelyä vanhaa tietä pitkin, ja joku lapsista juoksi ostamaan herkullisia nekkuja. Nyt oli jäljellä vain jokin itsepäisesti aikaa uhmaava sireenipensas, joka revittyinä ja syrjäänheitettynä yritti kehittää vihreitä lehtiä. Nekin sireenit oli joskus, ajat sitten, istutettu hartain mielin pienen mökin puutarhaan, niitä oli säännöllisesti kasteltu ja hoidettu ja keväällä oli palkinto ollut suuremmoinen: ihana, kukkiva pensas!

Taitoin muutaman, syrjään heitetyksen oksen ja asetin ne kotonani maljakoon. Istuiin ja katselin hämyisenä toukokuun iltaa näitä oksia ja ajattelin, että ne ovat ainoa jäännös jonkun ihmisen elämästä täällä maan päällä. Nekkumummoa ei ole enää. Hän pääsi pois vähän ennen kuin mittaat ja määrääjät tulivat hänen kohdalleen. Hän säästyi kaikelta.

Aune Kaartovuo

(Ed. numerossa oli saman kirjoittajan muistelmakirjoitus, johon erehdyvästi oli tullut ristimäminä Aino.)

Suomen Abo. VAR STAD Turku

kuuluu jokaiseen
turkulaiseen
kotiin.

Tilatkaa

se vuodeksi 1968
myös
sukulaillenne
muualla maassa.

Vuosikerta — 4 numeroa — 7:—

TOINI OJANPERÄ:

Suntion kertomus

Kuljeskelin eräänä kesäpäivänä seudulla, jossa korkeat kalliot silmäkantamattomien minua ympäröivät. Kiipesin yhä ylempiä ja ylempiä ja viimein tulin tasaiselle laelle, josta silmäilin seutua alapään. Mutta nyt pä en aavistanutkaan, mihin suuntaan minun olisi pitänyt laskeutua löytäkseni majoikkani. Että lähdekin yksinäni harhailemaan lukemattomien samankokoisten vaarojen ja rotkojen keskelle!

Aivan hätäntyneenä silmäilin ympäristöä ja huomasin hiukan alapuolellani luolan, joka vaikutti asu-tilalta. Sen suulla oli aukinainen portti. Kivenheiton päässä, paljon alempana näkyi vanha kirkko. Laskeuduin korkeudestani ja arkailien kurkistin luolaan. Sehän oli tupa, tilava ja viihtyisä. Samassa kuulin askeleita, väistyin syrjään naistenkielen tieltä, joka tuli luolasta ja siivulleen valkaisematta riensi edelleen. Ehkä minun olisi pitänyt hänet pysähyttää, kysyä minne päin minun olisi pitänyt lähteä. Mutta en tehnyt sitä, vaan menin luolaan.

Luolatuossa ei ollut lainkaan pimeä, kalliuseinämässä oli ikkunatapainen rosokeinainen reikä, ja ovialkusta tulvi valoa. Jakkamalla istui mies, hyvin iäkäs valkeine hiuksineen, erittäin miellyttävän näköinen. Mutta se ominaisuus hänessä, joka minut heti lumosi, oli hänestä säteilevä rauha.

Kerroin, että olen eksynyt ja väsyttikkin kiipeilyni tunteita kalliolla. Mies kehotti minua istuumaan, tarjosipa raikasta juotavaakin itse valmistamastaan hienosta puutuopista. Sellaista hän nytkin juuri kaiversi. Vanhan arkun kannella oli paljon kauniita puuesineitä.

Keskustelimme seudun suuremmoisesta luonnosta ja muusta taivassuudesta. Sitten hän kertoi, että hän oli vanha suntio ja ikivanha kirkko, joka näkyi alempana, oli hänen varsinainen työpaikkansa. Talvet hän asui pienessä mökissä kirkon liepeillä yksinään vaimonsa siirryttyä parempaan maailmaan.

— Vaikka kyllä hän usein käy luonani, mies hiljaisella äänellä virkoi.

Kertokaa, kertokaa, minä ymmärrän, vaikka en ole omistakaan suuria henkisiä armoahtoja. Mutta saanko kysyä, oliko nainen, joka poistui täältä minun tullessani, teidän tyttärenne?

— Ei, ei hän ole sukulainenkaan lukuunottamatta niin sanottua sielujen sukulaisuutta. Te olette varmaan kuullut jälleensyntymisestä. Jotkut todella tulevat tähän maailmaan uudelleen omasta vapaasta tahtaan. Usein he ovat pitkälle kehittyneitä salatuja, jotka tahtovat uhrata korkeitten ihanteitten hyväksi. Hän jonka näitte poistuvan

luolastani, on yksi heistä, hän oli papin vaimo tässä seurakunnassa noin kaksisataa vuotta sitten. Hän oli enkelimäinen olemto, eterisen kaunis, lahjakas. Hänellä oli suuret taiteelliset taipumukset, mutta eihän nainen siihen aikaan saanut tilaisuutta lahjojensa kehittämiseen. Mutta ikaankun korvaukseksi hän alkoi jo varhain nähdä muilta salattuja asioita. Henkimaailmasta häntä ohjattiin, kerrottiin mitä hänen piti puhua sairaille ja kuulemaa pelkävälle. Pajon nuoria ihmisiä sairastui niihin aikoihin keuhkotautiin, jota ei silloin vielä osattu parantaa. Nämä nuoret olivat erikoisen elämäntilaisuuksia ja epätoivoisesti yrittivät pitää kiinni tästä elämästä. Vain papin rouva osasi lohduttaa, osasi auttaa. Hän kertoi sen, minkä tiesi lodeksi: että elämä jatkui välittömästi toisella puolen paremmissa olosuhteissa, että kuoleman portti olikin elämän portti. Ja niin monet nuoret hymyhuilin nukahtivat tältä.

Sureville omaisille hän sai sanoa verhon toiselta puolelta. Mutta hänen piti toimia hyvin varoen ja viisaasti. Siihen aikaan ei meillä vielä ymmärretty, että voisimme olla yhteydessä näkymättömään maailmaan: meidiota pidettiin noitana, jota ei sentään poltetu roviolla.

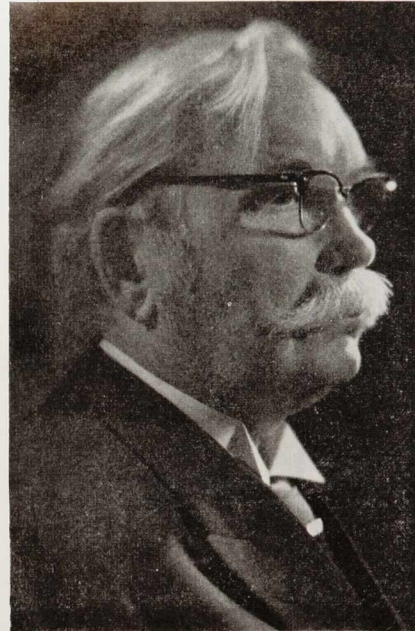
Papin rouva hoiti ja paransi sairaita ja oli ihmeteltävästi perillä lukemattomista lääketieteellisistä salaisuuksista, niin minulle on kerrottua. Tuon vanhan kurttoman arkun hänelle valmisti mies, jonka hän oli parantanut vaikeasta kuumetaudista. Löysin arkun sattumalta, siinä näkyi vielä punainen tämän seudun ikivanha kirjontamalli. Ihmiset eivät ole unohtaneet "Hyvää Papinrouvaa". Hänestä kerrotaan legendamaisia taruja ja joku ehkä pyytää hänen esirukoustaan niin kuin muittenkin pyhimysten. Minä tiedän totuuden, mutta en vielä tänäkään päivänä, tänä valistuneena aikana voi sitä kaikille kertoa.

Tuo hyvä nainen, enkeli maan päällä, palasi sitten oikeaan kotiin. Mahdettiin täällä silloin surra ja itkeä! Eikä hänen olisi tarvinnut uudelleen syntyä. Minä hän on nyt kuitenkin keskustellessamme yhtä enkelimäisenä, suorittaen toisenlaista työtä, käyttäen taiteellisia lahjojaan, jotka edellisessä elämässä jäivät unohtuiksi, ihmisten iloksi ja mielenlyömiseksi.

— Mutta kuinka te tiedätte tämän kaiken?

— Minulle kerrottiin toiselta puolelta. Tiesin senkin, milloin hän syntyi uudelleen. Ja kun hän sitten ilmestyi luokeksi ja aikuisena kaukaisesta kaupungista, tiesin heti, kuka hän oli. Hän oli onnellinen siitä, että minä olin selvänäköjä, meedio ja saatiin kertoa hänelle hänen oikeasta kodistaan ja sinne siirtyneistä rakkaista. Siinä hän ei nykyisessä inkarnatiossaan ole selvänäköjä siinä merkityksessä kuin minä ja hän edellisessä maailmassaan.

Minä kiitin vieraanvaraista isäntääni unohtumattomista hetkistä, katoamattomista tarteista.

Prof. Otto Andersson,
syntytansojen lausuja.

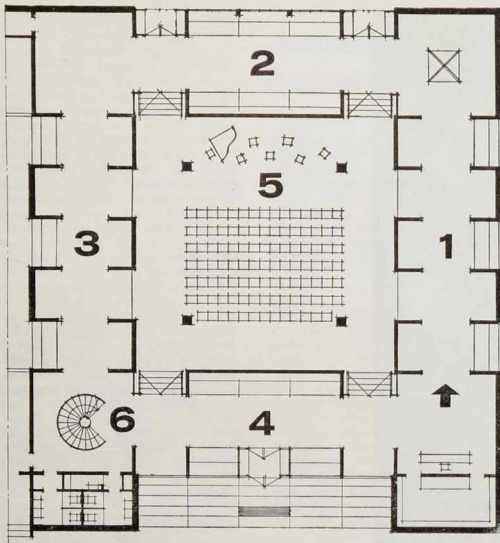
Turun Sibelius-museo

Tammikuun 16 p:nä vuonna 1949 päivätyssä kirjeessä säveltäjä-mestari Jean Sibelius oikeuttaa Abo Akademien käyttämään musiikkihistoriallisista kokoelmistaan nimeä Sibelius-Museo. Kokoelmat olivat syntyneet jo kuitenkin paljon aikaisemmin. Vuonna 1926 perustettiin kauppaneuvos Robert Mattsonin lahjoituksin turvin musiikkitieteen ja kansanrunouden tutkimuksen professorinvirka Abo Akademiin. Sen ensimmäiseksi haltijaksi nimettiin filtoht. Otto Andersson. Nyt hänellä oli tilaisuus toteuttaa jo aikaisemmin esittämänsä ajatus musiikkimuseon perustamisesta. Lahjoitusten ja prof. Anderssonin kekkeliäisyyden ja toimintatarmen ansiosta kokoelmiin kertyi nopeasti noteista, kirjallisuudesta, kirjoista,

kuvista, eri maista ja eri aikakausilta peräisin olevista soittimista, musiikkikokkeista yms. muodostuvaa arvokasta musiikkihistoriallista aineistoa. Kokoelmiin liitettiin myös Abo Akademian jo vuonna 1919 omissa kassissa saama laaja Sibelius-nuotisto. Vuosien mittaan Sibelius-ta ja hänen taidettaan koskeva aineisto sai yhä hallitsevamman aseman. Pyrkimyksenä oli palvella mahdollisimman tehokkaasti tulevaisuuden Sibelius-tutkimusta ja valaista mestarin keskeistä asemaa sekä omassa musiikkiläheisyydessä että yleismaailmallisessa musiikissa.

Arkkitehti Woldemar Baeckmanin piirtämä, Tuomiokirkon välittömässä läheisyydessä sijaitseva uusi museorakennus valmistui tämän

vuoden alussa. Se käsittää kaksi kerrosta, joista toinen on maanpinnan alapuolella. Rakennuksen pituus on 50 m, leveys 30 m ja tilavuus yli 10.000 m³. Näyttelytiloja soittimia ja arkistoa varten on kummassakin kerroksessa. Osa museon suuresta Sibelius-kokoelmasta on järjestetty omaksi osastokseen. Ylempää kerrosta kiertävien näyttelytilojen keskellä sijaitsee sata istumapaikkaa käsittävä musiikkisali, Sibelius-sali, jossa järjestetään yleisölle konsertteja ja demonstraatioita. Siinä museossa kävijöillä on myös mahdollisuus kuunnella äänilevyyskappia. Avajaiskonsertin yhteydessä voitiin salin akustikan ja uusien konserttiflyygelin ja -cembalon todeta täyttävän korkeimmat vaatimukset. Musiikkitieteen ja kan-

Ylemmän kerroksen pohjapiirros.
1. soitintia, 2. aineistoa Sibelius-koelmista, 3. soitintia, 4. arkistoi-
neistoa ja tilapäisnäyttelyä, 5. musiikki-
sali, Sibelius-sali, 6. portaat alempaan
kerrokseen, jossa on vielä soitinvas-
toja, mm. "urkusalit".

sanrונודentutkimuksen sekä kuorolaulun ja yhtyesoiton opetusta varten on kirjasto- ja seminaaritiloja, opettajien, tutkijoiden ja muun henkilökunnan huoneita sekä kaksi luentosalia. Osa rakennuksen tiloista on luovutettu tilapäisesti Taidehistorian laitoksen käyttöön.

Uuden museorakennuksen vihkiäistilaisuudessa 24. 2. -68 esitti Abo Akademin rehtori, prof. Nils Erik Enkvist puheessaan mm. seuraavia näkökohtia Sibelius-museon tehtävistä nyt oleellisesti parantuissa ulkonaisissa olosuhteissa: "Yliopiston piirissä toimiva museo muodostuu helposti yliopistolle rasitukseksi ellei sen toiminta läheisesti liity varsinaiseen korkeakoulutoimintaan, tutkimus- ja opetustyöhön. Ihanteena pitäisin sellaista museon ja yliopiston välistä yhteiseloa, jossa museo suoranaisesti edistää tutkimusta ja opetusta ja jossa tutkimus ja opetus vuorostaan tuovat sykkivää elämää ja runsaita herätteitä museon piiriin. — — — Haluaisin vielä lisätä, että juuri ne aineet, jotka tässä rakennuksessa saavat uudet laitostilat, kuuluvat niihin, jotka palvelevat koko turkulaista yliopistokompleksiamme. Näiden aineiden opittu-
leja ei Turun Yliopistossa ole. Siksi

toivomme, että Turun Yliopiston opiskelijat kuten tähänkin asti tuntevat olevansa kotonaan myös tämän rakennuksen seinien sisäpuolella. — — — Museon toiminnan ei kuitenkaan tulisi rajoittua tässä mainitsemaani, tutkimukseen, opetukseen ja Abo Akademin sisäiseen musiikkitoimintaan liittyvään työhön. Museon täytyy myös, kuten se on tähänkin asti tehnyt, palvella yhteiskuntaa, Turun kaupunkia, suomalaista ja kansainvälistä yleisöä. — — — Näissä tiloissa nykyisen ja tulevien sukupolvien tiedemiehet suorittavat tutkimustyötään,

opiskelijat saavat opetusta, kansainvälinen konserttityleisö ja muuten kävijöiden joukko nauttii musiikista ja näytteille asetetuista esineistä, instrumentalistit soittavat ja laulajat laulavat."

Korostettakoon vielä lopuksi uuteen museorakennukseen liittyvän musiikkisalin merkitystä uusien mahdollisuuksien avaajana kamarikonserttien ja muiden intilnien musiikkitalaisuuksien järjestämiseksi kaupungissa. Alustavia tiedusteluja Sibelius-salin tällaiseen käyttöön on tullut useilta eri tahoilta.

Tunnelmallinen kynttilänpäivänjuhla

Perinteellinen Turku-seuran naisjaoston järjestämä kynttilänpäiväjuhla pidettiin sunnuntaina, helmikuun 7. päivänä Turun Urheiluliiton kerkossa hyvän ohjelman ja kahvin kera tunnelmallisten kynttilöiden luodessa hoidetaan kirpeän pak-
kasen väsyttämiin ihmisiin.

Ohjelma oli sangen runsas: taiteilija Hannu Kerkola lauloi, taiteilijatar Irja Lappalainen lausui ja Turun Urheiluliiton tytöt esittivät v. 1900-lukua muistuttavia esityksiä. Osastopäällikkö Vilho Lehtonen kertoi luodessa aikaisia muisteluksia vuosisadan alun Turusta. Hänen

Kynttilänpäivänjuhlan tunnelmaa Turun Urheiluliiton kerkossa. Kuvassa Työväenopiston opistoteatteri esiintyy.

esityksensä sai yleisön jakamattoman suosion.

Juhlan kokohkohtin kuului Turun Suomalaisen Työväenopiston opistoteatterin operettiryhmän esittämät kohtaukset Franz Leharin operetista "Mustalaisrakkautta". Lisäksi

esiintyi turkulaisten opettajien perustama Ericus-kuoro. Vanhan tavan mukaan kynttilänpäiväjuhlassa saa yksi esiintyjistä esittää toivomuksen Turun kaupungin johdolle. Kuuluttajana toiminut liikunnanohjaaja Lahja Salviander pyysi toivo-

musta Ericus-kuorolta, jonka vastaus oli pienen pohdinnan jälkeen: "Jäähalli Turkuun".

Kynttilänpäivänjuhla kirjataan naisjaoston kunniaksi onnistuneempien juhlien joukkoon. Tyytyväistä yleisöä oli puolitoista sataa.

SISÄLLYS — INNEHÄLL

Pertti Valtakari: Tiedotus- ja suhdetoiminta — PR-verk- samhety	3
C. J. Cardberg: Luostarikortteli, Lyypekinmäki ja Suru- toin — Klostervarteret, Lübecksbacken och Surtoin	4
Carl-Rudolf Cardberg: Två briter och en tysk i Åbo år 1830 — Kaksi brittiläistä ja saksalainen Turussa v. 1830	7
Usko Puustinen: Turun Työväenopisto 60-vuotias — Turun Työ- väenopisto 60 år	10
Turku-seuran vuosikertomus — Åbo samfun- dets årsberättelse	12
Tarja Fleming: Kunnallisesta tiedotustoiminnasta — Den kommunala PR-verksamheten	14
Erkki Vuori: Suomalaisuusliike Turussa 1880-luvulla II	15
O. Kolvisto: Turun sataman alusliikenne ylittää ensi kertaa 4 milj. nettorekisteritonin rajan — Trafiken i Åbo hamn	17
Vilho Lehtonen: "Iräsenkarun" pojat 50 vuotta sitten — Pojkarna vid Östra Långgatan 50 år sedan	18
Aune Kaartovuori: Tie...	19
Toini Ojanperä: Suntion kertomus...	20
Kalevi Kuosa: Sibelius-museo — Sibelius-museum	21
Kansikuva on valokuvaaja Erkki Paakin ottama Turun satamasta.	

Laivasähkötyö

H. HIETARINTA & KUMPP.
Aurakatu 14
Puh. 28 369 (ilt. 28 367)

Suoritamme:

Laivasähköasennuksia
Laivasähkökorjauksia
Toimitamme varaosia ja tarvikkeita
Sähkölaitoksen urakoitsijajoukudet

KAWAI

KAWAI-pianot ja flyygelit ovat maailman suurimpiin kuuluvan japanin K. KAWAI-pianotehtaan valmistetta. Kawai-pianoja myydään kaikkialla maailmassa, mutta erikoisesti Yhdysvalloissa ovat ne erittäin suosittuja. Kawai-pianot ovat hyvin korkealuokkaista valmistetta, ja kuitenkin hinnaltaan huokeita.

KAWAI

Pianot

	korkeus	leveys	himm. mah.
Junior	101 cm	109 cm	1.960:—*
SE-4	95 "	140 "	2.850:—*
NS-4	104 "	148 "	3.700:—
CE-4	107 "	146 "	3.800:—
K-35	132 "	156 "	6.400:—

Flyygelit

m/350	pit. 150 cm, mah. himm.	7.100:—
m/500	" 175 "	9.500:—
m/650	" 204 "	12.000:—
m/750	" 224 " musta, kiill.	13.500:—
m/800	" 278 "	25.500:—

Hinnat ohjehintoja.

Maahantuoja:

VALTOLA OY

Turku: Linnankatu 26. Puh. 12 313.

Helsinki: Annankatu 16. Vastap. Vanhaa kirkkoa. Puh. 601 097.

Tampere: Satamak. 7. Puh. 29 319. Pori: Pohj. Puisto 3 Puh. 14 022.

Oulu: Isokatu 41. Puh. 23 395.

* Erikoishinta, joka on voimassa niinkauan kuin vanhaa varastoa riittää.

Hyvien kenkien

ostopaikka

YLIPISTONKATU 18 JA 27

Oy A. E. Erickson Ab

AHTAUSLIIKE

Turku—Naantali

Puhelin 11 951

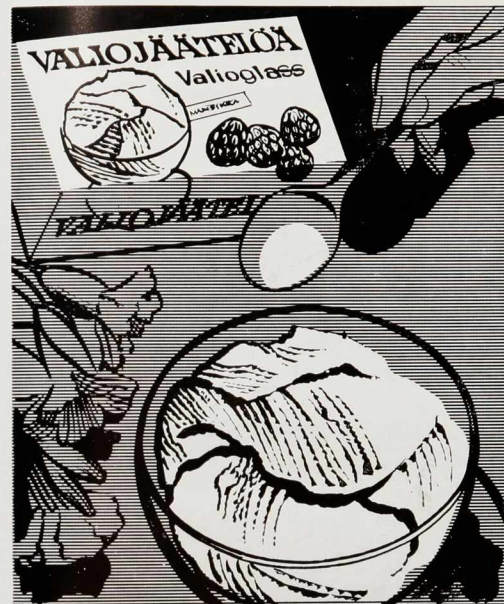
- TRUKKEJA 20 tonniin asti.
- LIIKKUVIA NOSTUREITA 31 tonniin asti.

Viipurin Stevedoring Oy

AHTAUS- JA KULJETUSLIIKE

Turku—Naantali

Puhelin 16 191

nauti valio-jäätelöstä

VALIOJÄÄTELOSTÄ saa kukkuramitoit virkeyttä ja hyvää tuulta raikkaassa ja herkullisessa muodossa. Se on hienointa kermajäätelöä, jonka maku valloittaa kaikenikäiset. Nauti Sinäkin ruhtinaallisesti — pistä lusikkasi VALIOJÄÄTELOON!

TURUN SATAMA

Turun satama on avoinna kautta vuoden. Nopea autolauttaliikenne Tukholmaan ja Norrtäljeen ajannukaisilla vetävillä autolautoilla. Tuontiliikenteelle taas vetävät jatkoyhteydet kaikialle Suomeen — yli 200:lle paikkakunnalle. Tosiasioita, jotka merkitsevät aina tuottavaa varmuutta. Kuljetusasioissa ottaa yhteyden Turun satamaan.

Lääke Oy

nyt on flunssa tämän näköinen

Vahva Rinasin on nyt ydintabletti. Ydin lievittää nuhaa ja yskää, pintakerros särkyä ja kuumetta. Ottakaa kaikkiin vilustumisoiroisiin vahva Rinasin — todella tehokas ja nopeasti vaikuttava.

vahva Rinasin
 hoitaa flunssan näkymättömiin

KALUSTOKESKUS

Näkymä 2 kerr. huonekaluasastoltamme

Tervetuloa tutustumaan yli sadan kotimaisen sekä maailmankuulujen tanskalaisten ja ruotsalaisten huonekalutehtaiden nykyaikaisiin uutuuksiin.

Taidelasivalikoimamme ovat Turun laajimmat. Hankkiessanne astiastoja, lahja- tai koriste-esineitä kannattaa tutustua lasi-, posliini- ja talousosastomme suurvalikoimiin.

Vauvain- ja lastenasusteosastomme monipuoliset valikoimat käsittävät kaikki mitä lapsenne tarvitsee – "vauvasta teini-ikään".

Näkymä lasi-, posliini- ja talousosastoltamme

Näkymä lasten asusteosastoltamme

- POHJAKERROS
Lasi-, posliini- ja talousosasto
Keittiökalusten näyttely
- 1 KERROS
Kukka- ja viherkasviosasto
Näyttely
- 2 KERROS
Ulkomaiset huonekalut
Vauvain- ja lastenosasto
Kahvio
- 3 KERROS
Huonekalut
Makuuhuoneen kalustot
Valaisimet
Verho- ja huonekalukankaat
Matot . . . kokolattiamatot
- 4 KERROS
Tyylikalusteiden erikoisosasto
- 5 KERROS
Toimisto- ja julkisten tilojen kalusteet
Sisustussuunnittelu

Ilmainen sisustussuunnittelu

TAVARATALO
KALUSTOKESKUS
yliopiston- ja brahenkadun kulma puh.20 466